

A
DOLGOZNI KÍVÁNÓ MUNKÁSOK
VÉDELME NEK PROBLÉMÁJA

ÍRTA

MÉHELY KÁLMÁN

GÉPÉSZMÉRŐK,
A MAGYAR VASMŰVEK ÉS GÉPGYÁRAK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
VEZÉRTITKÁRA

BUDAPEST

"PÁTRIA" IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMÁSA

1913

A legutóbbi évek kedvező gazdasági konjunktúrája, mint a napfény melege, a sztrájkok és bojkottok legkülönbözőbb alakjait keltette életre, mely mozgalmakon a gondozatlan kert eldudvásodott növényzetéhez hasonlóan a legkülönbözőbb túlzások és kinövészek észlelhetők.

A szervezkedési szabadságnak alig pár évtizeden belül szervezkedési kényszerré való fajulása, a szakszervezeteknek a gyári üzemvezetésbe való beavatkozása, a kellő fegyelmet nélkülöző szakszervezeti munkásoknak a saját vezetőségük intenciói ellen való lázongása, a sztrájkörök erőszakoskodásai, a munka értékének fokozottabb elismerésére irányuló követelések, — szemben az ellenszolgáltatás csökkentése iránt mindinkább növekvő hajlandósággal: a szociális fejlődésnek a külföldről behozott mindezek az importári nálunk sokkal kedvezőbb talajra, sokkal fogékonyabb megértésre találtak, mint a munka-intenzitásnak, szorgalomnak, szaktudásnak, a külföldi munkásokéval egyenlő fejlettségre való tökéletesítése.

Gazdasági fejlődésünknek, iparunk megerősödésének nagy hátránya, hogy a gazdasági fejlődés a szociális fejlődéshez képest nagyon visszamaradt, ami egyszerűen azzal magyarázható, hogy *a gazdasági fejlődés pozitív alkotásokat termelő munkát követel*, ami nehéz, fárasztó és így természetesen lassabban haladhat, mint a szociálpolitikai fejlődés, mely a produktív munka életnedvéből táplálkozik, elvont szellemi spekuláció eredménye, semmit sem termel, csupán fogyaszt, csakis követelés, állandó elégedetlenség és nyugtalanság, a vállalozási haszonnak mind fokozottabb mértékben az ú. n. szociális igények kielégítésére való lefoglalása. Követelni, a vállalozás termelte értékeknek mindnagyobb részét hatalmi eszközökkel kisajátítani mindenestre könnyebb, mint ezeket az értékeket megteremteni.

Iparunk küzdelmes fejlődési állapotában a szociálpolitika követelte áldozatokat, valamint a munkaadó szabad elhatározási jogának korlátozásait természetesen sokkal súlyosabban érezzük, mint a fejlett külföldi iparállamok iparosai, amiért is semmiképp sem csodálható, ha nálunk is gyakran fölmerül az a kívánság, hogy az indokolatlan, de annál sűrűbben jelentkező sztrájkok elleni védekezés céljából a gazdasági és ipari fejlődés érdekében az államhatalomnak kell korlátozó törvényeket létesíteni: amit röviden sztrájktörvénynek neveznek. Amint a munkásszervezetek fegyverei súlyosabban érezhető kellemetlenségeket okoznak, a gyárosok és kisiparosok nyomban előállanak ezzel a kívánsággal, anélkül, hogy konkrétírozni tudnák azt, hogy ezt a sztrájktörvényt

tulajdonképpen milyenek képzelik. A sztrájk legyen benne eltiltva? Avagy a sztrájknak csupán azok a fegyverei, melyek a sérelmeket okozzák? És akkor kívánnának *a sztrájkok ellen* törvényes intézkedéseket, amidőn az általános választói jog felé hömpölygő áradat magát az egész iparügyi judikatúrát is éppen az ellenkező irányban fejlesztí és az egyesülési szabadság keretei mind jobban tágíthatnak?

A tulajdonképeni kérdés a következő: az egyesülési szabadság szervezkedési kényszerré fajult és ennek a kényszernek oly eszközei vannak, melyek a kulturális és gazdasági fejlődés igényeivel ellentéteseknek látszanak; amennyiben egyáltalában szükségesek volnának, minő törvényes intézkedéseket kellene tenni ennek orvoslására?

A munkások szervezkedési kényszerének az az eszköze, mely e kérdést egész nemzetközi áramlattá fejlesztette: a sztrájkörállás és a dolgozni kívánó, munkásoknak a sztrájkörök részéről való megfélemlítése.

A sztrájkörállás a szakszervezeteknek oly fontos harci eszköze, hogy a sztrájkörállás betiltását ezek a szervezkedési szabadság elkobzásával tartják egyértelműnek; a munkaadók szerint pedig amíg a sztrájkörállást törvényesen be nem tiltják, addig a munkás egyéni akaratszabadságáról és nyugodt munkaviszonyokról beszélni sem lehet.

A kérdés lényegébe világítanak be az amerikai Egyesült Államok egyik bírójának sztrájkörállás miatt fogságra ítélt néhány munkás előtt az ítélet indokolása kapcsán tett következő fejtegetése, mely az egész szaksajtót bejárta anélkül, hogy nyomát lehetne találni annak, vajjon tényleg amerikai bírő, hol és mikor mondta.

Téves állítás az, mintha a sztrájkörállás a jelenleg szokásos terjedelmében és alakjában törvényesen megengedett volna. A sztrájkörök nem azzal a cézzal állnak örhelyeiken, hogy társaikat a sztrájk fennforgásáról békésen felvilágosítsák. Szeretném, ha megértenék, amit most az önök érdekében önökkel közlök. Teljes jogukban áll szakszervezeteket alakítani, hogy szervezetségükkel helyzetükön javítsanak, föltéve, hogy ezzel rövidebb munkaidőt és magasabb béreket bírnak elérni. Ámde sohasem szabad oly társaikat, kik helyzetükkel meg vannak elégedve, munkájukban zavami vagy megakadályozni. Önöknek jogukban áll a munkát megszakítani és sztrájkba lépni, amikor önöknek tetszik és amikor ezt egymás között így megbeszélték. Ámde a törvény azt mondja: *lépjenek bár ezek sztrájkba és csupán egyetlenegy munkás kívánjon is tovább dolgozni, a törvény ereje az ezekkel szemben is köteles ezt az egyet védelmébe venni és nem engedheti meg, hogy a sztrájkolok fenyegetések és zaklassák azt a munkást, aki bérevel meg van elégedve.* Ha önök rövidebb munkaidő, vagy magasabb bér végett" sztrájkba akarnak lépni, ehhez joguk van; önök munkájukat bármikor félbehagyhatják és eltávozhatnak. Semmi joguk sincs azonban ahhoz, hogy bármely dolgozni kívánó munkást tevékenységének folytatásában megakadályozzanak, őt zavarják, a munkaadót vagy annak tulajdonát fenyegetés vagy bárkinek, ki az ő alkalmaztatásában áll, bármi néven nevezhető kárt okozzanak.

A szervezkedési szabadsághoz nemcsak az a jog és szabadság tartozik, hogy egyesületeket alkothassanak, hanem az a jog és szabadság is, hogy az egyesületekből kiléphessenek, vagy bárki magát a szervezetektől távol tarthassa. *Ahol az egyén szabad*

elhatározási joga, az akaratszabadság, kényszer alatt áll, ott nincs szabadság.

A törvények az egyénnel szemben való szabadságát minden eszközzel megvédeni kötelesek. Az egyéni szabadságnak ez a törvényes védelme a törvényes egyesülési szabadságnak nélkülözhetetlen korrelátuma. Még egyszer hangsúlyozom, hogy a törvény értelmében a sztrájkörállás nincs megengedve, mert tartásuk bár ezt önök a világ legbékésebb szándékú dolgának, a sztrájkörállás törvénytelen és ezt a világ minden bírósága ilyenek fogja tekinteni, egyszerűen azért, mert már pusztán létezésével önmagában is megfélemlítést tartalmaz. Ha egy munkás a munkahelye felé tart, melyről tudja, hogy ott sztrájk ütött ki és amikor majd az utca végén egy csomó munkást lát ácsorogni, egy belső hang akaratlanul is azt fogja súgni neki: „én ugyan nem félek, de azért mégis jobb, ha ily viszonyok között nem megyek oda, mert feleségem és gyermekeim vannak és gondolnom kell arra, hogy bármiféle veszélyt elkerüljek”. Így elmélkedve, emberünk szépen visszafordul és haza megy. A törvény értelmében már ebben az esetben is a munkás megfélemlítése forog fenn, ily erőszakosság pedig semmiféle szabad országban sem tűrhető.

E fejtegetéssel szintén megegyező a következő, szintén sűrűn idézett vélemény. A Harvard-egyetem elnöke Prof. *Elliot* a bostoni közgazdasági társaságban tartott egyik előadásán olyképp nyilatkozott: „nevelésügyi kérdéseket tárgyaló egyik munkámban már néhány év előtt utaltam arra, hogy *a sztrájk-bontót hősi karakternek tartom* (a very good type of hero). E véleményemet ma is fenntartom; a legmélyebben meg vagyok győződve arról, hogy az összes amerikaiaknak $\frac{9}{10}$ része e nézetemet osztja”. Ha a dolgozni kívánó munkás, a sztrájkbontó: *hős*, ki a tömegakarattal szemben az egyéni szabadság megvédéséért küzd, ebből logikailag következik az, hogy hozzája hasonlítva a sztrájkör erkölcsileg inferiorisabb, a sztrájkörállás tehát eltávolítandó.

Az emberiség évszázadokon át küzdött az emberi szabadságnak a régi rend és az egyház béklyóiból való felszabadításáért. A szabadság az emberi boldogság és tökéletesség eszményévé vált s minden nemzet legkiválóbb fiainak ezen ideál utáni törekvése a nagy francia forradalmon és a XIX. századbeli szabadságharcokon keresztül sikerre is vezetett. Az emberiség diadalmas örömmel lerázta magáról azokat a láncokat, melyeket a régi társadalmi rend vezetői, a származási, szellemi, műveltségi és vagyoni hatalom letéteményesei a kormányzathoz használtak. Csakhogy az önmagukban gyöngye egyedek a szabadsággal nem tudván élni, társulni kezdtek, mely társulás hihetetlen mértéket öltött. A tömegeket a szervezkedés oly erőhöz juttatta, mely a liberalizmust, magát a szabadságot fenyegeti megsemmisüléssel. A kiválók uralma helyébe a tömeguralom lép, mely pedig ugyancsak nem kedvez a kiválóságnak.

Az alsóbb rétegek szervezkedésének hőmpolygó áradata felfelé is mind több és több közös érdekekkel bíró társadalmi osztályt kényszerít hasonló szervezetekbe való tömörülésre és mindenik szervezet a közösség érdekéből több-kevesebb szervezkedési kényszert kénytelen kifejteni azokkal az egyedekkel szemben, kik még kívül állanak, noha a szervezethez kellene tartozniuk. Ami természetes is, mert hiszen az ily szervezetek önálló organizmusok, melyek a természet rendje szerint létfenntartásukra és fejlődésre törekednek. Ámde ily viszonyok között hol marad az egyéni szabadság, ki védi meg a gondolat-

és akaratszabadságot, melynek kivívásáért oly sok szellemi-, anyagi- és vér-áldozatot hoztak, ki fogja ezt fönntartani a tömeguralom zsarnokságával szemben, nehogy majd ha ez az áramlat elmúlik, megszerzése újból ugyanennyi áldozatba kerüljön?!

A munkások szervezkedési kényszere elsősorban a szervezetlen munkás ellen irányul és legközelebb fekvő eszköze a társadalmi bojkottal való fenyegetés; megfenyegetik, hogy vele nem dolgoznak és ha nem lép a szervezetbe, elbocsátatása érdekében a munkaadókat sztrájkjal vagy bojkottal fenyegetik. Ezzel két irányban követnek el erőszakot: a munkaadót a szervezetlen munkás elbocsátására, a munkást pedig a szakszervezetbe való belépésre akarják kényszeríteni. A nyílt erőszak helyett gyakran azt az óvatosabb taktikát is követik, hogy az ily munkást sértő bánásmóddal, lepezett kellemetlenkedésekkel elkedvetlenítik és a gyárból való kilépésre kényszerítik.

Feltétlenül jogtalan és büntetendő a szakszervezeti munkásoknak az a követelése, hogy a munkaadó a szervezetlen vagy más szervezetbe tömörült munkásait elbocsátani tartozzon. A munkaadóra vállalatának sikereért a hitelezőivel és alkalmazottaival szemben súlyos felelősség nehezedik; személyével annyi idegen külső érdek van összekapcsolódva, üzemébe oly számtalan különböző szál kapcsolódik, a gyári üzem vezetése oly bonyolult, hogy feltétlenül igazolt és elismerendő az a törekvése, hogy házában úr kivan maradni. A németországi egyesülési törvényre vonatkozó 1899-ik évi tárgyalásoknál egy szociáldemokrata képviselő a következőképpen érvelt: «A munkásnak még több joga van az üzemvezetésbe való beavatkozásra, mint akár a sztrájkra. A művezetők és a munkások alkalmazásába joga van belebeszélni, mert hiszen a munkaszerződés természetszerűleg megállapítja számára azt a jogot, hogy maga választhassa meg vajjon kivel tartozik dolgozni és ki lehet az ő főnöke. Ezért tehát a vezetőállások betöltésénél a munkások véleménye meghallgatandó”. Szerencsére ez a felfogás a gyakorlati életben csak elvétve érvényesül. A munkás szabadon megállapíthatja, hogy *kinél* dolgozzon, ahhoz azonban semmi köze sincs, hogy *kivel*.

A jó szakszervezet nem is igyekszik ily kétségbeesett eszközökkel tagjai létszámának növelésére. Semmi köszönet sincs az oly tagokban, akiket kötéllel, erőszakkal kell a szervezetbe kapcsolni. Az ilyen, csupán kénytelenségből csatlakozott tagok a kínálkozó legelső alkalommal kiugranak és szervezetüket cserben hagyják. A jó szakszervezet előtt csak az oly munkások lehetnek értékesek, kik a saját iniciatívájukból, a szervezkedés haszna iránti meggyőződésből lépnek a szakszervezetbe.

A német építőipari munkások kollektív szerződési formulájának 10. §-a erről a következőket mondja:

„Das Zusammenarbeiten mit anders- oder nicht organisierten Arbeitern auf ein und derselben Arbeitsstelle darf nicht beanständet werden.

Die Einstellung und Entlassung von Arbeitnehmern steht im freien Ermessen des Arbeitgebers.

Die Zugehörigkeit zur Organisation darf kein Grund zur Entlassung sein, ebensowenig darf der Austritt aus einer Organisation vom Arbeitgeber verlangt werden.

Jegliche Agitation ist während der Arbeitszeit verboten. Pausen gelten nicht als Arbeitszeit. Anders oder nicht organisierte Arbeiter dürfen in den Pausen vor und nach der Arbeitszeit nicht belästigt werden. Der Zutritt zu den Arbeitsstellen ist anderen als den dort beschäftigten Personen ohne Erlaubnis des Arbeitgebers nicht gestattet.

Arbeitsordnungen dürfen den Vertragsbestimmungen nicht zuwiderlaufen.

Mely határozmányokhoz a szerződéshez csatolt „jegyzőkönyvi nyilatkozat” a következő magyarázatot fűzi:

Der Fall der Belästigung ist dann gegeben, wenn ein Arbeiter, nachdem er es sich verboten hat, weiter mit Organisationsangelegenheiten angesprochen wird”.

A sztrájkörállás csakis addig a határig volna megengedhető, hogy amiképen a betegpénztárak a betegeiket kontrollálják, a munkásszervezek megbízottjai is ellenőrizhessék azokat a tagjaikat, akiket a szervezet munkálemozgalom címén anyagi támogatásban részesít, vajjon tényleg sztrájkban állnak-e, avagy ez csupán a sztrájksegély nyeresének ürügyéül szolgált és valahol dolgoznak, e mellett azonban a sztrájksegélyt is zsebrevágják.

A szakszervezet azonban ennél tovább megy és a saját tagjai ellenőrzésének kereteit átlépve, a sztrájkörállás tulajdonképeni céljául *a tájékozatlan munkások felvilágosítását* vallja, tehát azt, hogy az oly munkásokat, kik a sztrájklétezését nem ismerik, felvilágosítsák, megnyerésükkel a sztrájkolok számát Szaporítsák és a sztrájk kilátásait állandó figyelemmel megállapíthatassák.

Minél fejlettebb a szakszervezet, annál inkább nélkülözheti ezt az eszközt, mert hiszen a szakszervezeti lapok és maguk a munkások is bármilyen munkásmozgalmakról a munkásokat gondosan és idejében tájékoztatják, sőt még a nyomtatványok útján való hirdetés eszközét is ugyancsak igénybeveszik és amint valamely gyárban követeléseiket nem tudják kierőszakolni, a gyár egész környéke körül van plakátírozva azokkal a barátságos cédulákkal, melyek szerint: *„e piszkos bódében senki se dolgozzon”.* Még a szokásos hirdetési díjakat sem kell lefizetniök, avégből, hogy a bár legtökéletesebb berendezésű gyártelepről is ily hízelgő nyilatkozatokat közölhessenek.

Ez a „felvilágosítás” teljesen illuzórius, mert bármily nyájas ábrázattal történjék is, a sztrájkör békés szavai mögött a sztrájkoló tömeg és az egész hatalmas szakszervezeti tábor áll, ami a legártatlanabban hangzó figyelmeztetésnek is olyan súlyt ad, mely az erőszak és zsarolás ismérveit teljesen fedi.

Hasonló a helyzet ahhoz, mintha a Városliget valamely elhagyott helyén egy apacs barátságos hangon arra kér, hogy adjam át neki aranyórámat, gyűrűimet, pénztárcámat, no nem is kéri ingyen, mert hajlandó érték néhány hatost adni. A felkérésnek valószínűleg nem tudnék ellenállni, különösen ha a rokonszenves idegen egy browningot is szíveskedik mutatni. Mint minden hasonlat, ez is sántít, mert a sztrájkör nem szegez mindjárt revolvért a dolgozó munkásra, viszont azonban nem is ilyen udvarias. Az azonban kétségtelen tény, hogy a sztrájkör szavai egészen különlegesen hangzanak és pedig azért, mert

a sztrájkoló tömeg Resonanzboden-ján áll. A sztrájkőr szavaiból a tömeguralom ereje, komor figyelmeztetése, bosszúja morajlik.

Hogy az örök mily kevésbé szokták a „barátságos figyelmeztetés” határait betartani, azt a *Deutsche Arbeitgeberzeitung* egy munkástitkár tollából a következőkben ismerteti:

A sztrájk miatt bojkottált gyárak előtt, az utca mindkét oldalán, a sztrájkörök fel és alá járkálnak és a gyártelep bejáróit élesen figyelemmel kísérik. Ha a dolgozni kívánó munkások csoportosan jönnek, az örök lehetőleg messzire elibök mennek és közlik velük, hogy a gyár sztrájk miatt zárlat alatt áll. Különösen a gyárhoz vezető villamos vasutak megállóhelyeit veszik erős őrizet alá. Az örök egyúttal megjegyzik maguknak e munkások arcvonásait és ha őket személyesen nem ismerik, ami a leggyakoribb eset, neveiket feljegyzik. Akiket személyesen nem ismernek, azokat a munkaidő befejezte után észrevétlenül lakásukig kísérik. Így azután a sztrájkvezetőség a legrövidebb idő alatt az egész gyári munkásság felől pontosan tájékozódik és jegyzéküket elkészíti. Az őrseget gyakran változtatják, nehogy rájuk ismerjenek. Nem ugyanabba a szakszervezetbe tartozó szakszervezeti kiküldöttek e dolgozni kívánó munkásokat lakásaikban felkeresik, pénzt ajánlanak nekik, ha szintén nem dolgoznak és ha semmiféle rábeszélés nem használ, fenyegetésekhez nyúlnak. Ha még ez sem jár eredménnyel, akkor az ugyanabban a házban lakó egyéb munkásokat, háztulajdonost, házmestert, valamint az üzlettulajdonosokat fenyegetik bojkottal arra az esetre, ha nem segítenek e munkás ellenállását megtörni. Ily eszközökkel természetesen a sztrájkban résztvenni nem akarók jelentékeny részét már eleve engedékenységre bírják.

Ezután következnek a tulajdonképeni tetteges erőszak. Az őrseget újból felcserélve a dolgozó munkásokat esti hazatértükkor vagy a kapunál, vagy a lépcsőkön orozva megtámadják és elverik és mielőtt támadóit egyáltalában szemügyre vehetné, ezek kámfor-ként eltűnnek.

A kisebb műhelyekbe egyenként, szállingózó munkásokkal szemben a dolog még egyszerűbb, mert hiszen ezeknél még a rendőrség támogatására sem lehet számítani. A munkásokat ide-oda lökdösi és előttük teljesen ismeretlen emberrel szokták velük közölni, hogy jó lesz azonnal visszatérni, mert különben verést kapnak. Ha eredetileg nem is volt szándékukban, a helyzet izgalmassága rendszerint magával hozza azt, hogy az ily fenyegetéseket a cselekvés rendszerint nyomon követi.

A megtámadott munkaadó kezére jár a sztrájkbontó munkásainak, hogy támadóik ellen fellentést tegyenek, ámde különösen ha a sztrájkbontók vidékiek, nincs elég gyakorlottságuk ahhoz, hogy az idegen arcokat maguknak megjegyezzék. A tényállást nem lehet fölvenni, mert a rendőri hivatalnokok minden igyekezete dacára a tettesek csak a legkritikább esetben deríthetők fel oly kétségtelenül, hogy ellenük a bűnvádi eljárás megindítható. Nagyon gyakran még magát a megtámadott munkást is elhagyja emlékezete, ha a támadóval szembesítik, vagy pedig utólag mégis megjegyed és a szakszervezet bosszújától félve nem mer határozottan nyilatkozni. Így aztán a vádlottak mindig ártatlanul üldözött áldozatok és a szociáldemokrata sajtó számára mindig szívesen vett anyagot nyújtanak annak bizonyítására, hogy a szociáldemokrata szakszervezeteknek az egész sztrájkterrorizmushoz semmi közük sincs.

Idegen munkások behozatala szinte életveszéllyel jár; még ha automobilon vagy kocsin szállítják is őket a gyárba, az utat eltorlaszolják és a kocsit közáporral fogadják. Csak nagy kerülő úton és titokban lehet ily munkásokat a gyárba bevinni és további inzultusoktól csak oly módon óvhatok meg, ha a gyárban laknak és élelmeztetnek, úgy

hogy sohasem kell az utcára kimenniök. Az üzemi tisztviselők ellen is merényleteket követnek el.

Egyik Budapest-környéki községben előfordult, hogy nemcsak a munkást hanem a renitens munkaadót is valami ürügy alatt egy kocsmába becsalták, hol ajtót, ablakot eltorlaszolja valóságos inquiziációt tartottak fölötte és addig fenyegették és zaklatták míg követeléseiknek eleget nem tett.

A sztrájkbontó munkásoknak oly rokonait, kiknek valamilyen üzletük van, szintén bojkottal fenyegetik. A dolgozó munkásokról listákat közölnek a szaklapokban, melyet a munkáskorcsmákban is kifüggesztenek és őket ezek segélyével teljes társadalmi bojkott alá vetik. Hasonlóképen bánnak el olyan munkással, ki mindeme zaklatás dacára a mozgalmat nyugodtan dolgozva végig küzdötte; ennek azután a szerszámaikat ellopják, gépeit elállítják, fenyegető cédulákat raknak a gépébe, ruháit elrongálják s mindezt mindaddig folytatják, amíg vagy kivándorol, vagy két tanú előtt ünnepélyesen bocsánatot nem kér „a többi szaktársat sértő viselkedéséért”, ami aztán a szaklapban közhírré tétetik. Természetesen büntetésül nemcsak a szakszervezeti tagsági díjakat kell lefizetnie, hanem a Népszavára és a szaklapra is legalább ½ éves előfizetésre kell magát köteleznie.

Mint már említettük, az eseteknek csak igen kis része kerül a hatóságok elé, mert a tényleges bűnösöknek majdnem mindig sikerül elillanni, úgy hogy néhány ügyefogyott ácsorgó idegen, beugratott asszonyok vagy gyerekek kerülnek vád alá, kiket természetesen fel kell menteni. Tanukat pedig nehéz kapni, mert mindenki fél attól, hogy a szociáldemokrata szakszervezet bosszúját magára vonja.

A munkásmozgalmaknál előálló erőszakoskodások főoka tehát kétségtelenül a sztrájkörállás. Az 1899. évi német »Zuchthausvorlage» az olyan sztrájkörállást, amely a dolgozni kívánó munkások tényleges megfenyegetésével jár, tehát amelyik tényleges erőszak jellegével bír, törvényesen el akarta tiltani. A viszonyok azóta annyira megrosszabbodtak, hogy a konzervatív elemek már magában a sztrájkörállásban a dolgozni kívánó munkások megfélemlítését látják s ennek folytán már az utcák, gyárok, a munkaadók pusztá ellenőrzését és megfigyelését — föltéve, hogy ezzel bárkit is a békéjében zavarnak, — a veszélyes fenyegetés fogalma alá akarják sorolni.

A kérdés most már az, vajjon lehet-e a sztrájkörállás fogalmát jogilag büntetendő cselekmény gyanánt körülhatárolni, a sztrájkörállás teljes betiltása eredményesen keresztülvihető-e s vajjon nem lépnének-e ennek helyébe a szakszervezeti ellenállásnak oly még károsabb módszerei, amelyeket még nehezebb megfogni s amelyek ma még nincsenek is a kellő művészi tökélyre fejlesztve?

A *Streikpostenverbot*, *Arbeitswilligenschutz*, a *sztrájkörvény* hírei már a napilapokban is szinte állandó rovatot kaptak s a szociálpolitikai szaklapoknak alig van száma, melyben e kérdésre vonatkozólag valamilyen fejtegetést vagy hírt nem találunk. Érdemesnek véljük tehát, ha e kérdésnek a főbb ipari államokban elfoglalt helyzetét ismertetjük. A legrészletesebben Németországgal kívánunk foglalkozni és pedig egyrészt azért, mert a munkás- és munkaadó-szervezetek Németországban a legfejlettebbek, a tőke és munka közötti harc kölcsönös eszközei erőben és változatosságban itt érték el a legmagasabb fej-

lettséget, másrészt pedig azért, mert mint elsőrangú tudományos és jogállam, mindeme kérdések irodalmi feldolgozása is itt a leggazdagabb.

A rendelkezésünkre álló sokoldalú és kitűnő anyagból a sztrájk törvény problémájának Németországban való fejlődését lehetőleg részletesen kívántuk összefoglalni. A *németországi* törekvéseknél tapasztalt nehézségek sok tanulságot tartalmaznak. Az idevágó angol viszonyok rövid ismertetése után *Ausztriára* is kitérünk, végül részletesebben bemutatjuk *Svájcnak* és pedig a *zürichi* és *berni* kantonoknak idevágó törvényhozását, melyek egyedül tartalmaznak pozitív intézkedéseket. A dolgozat végén a teljesség kedvéért röviden a *magyar* viszonyokra is kitérünk.

Németország.

A Németországban immár két évtizedet meghaladó idő óta folyó küzdelem az 1859. évi ipartörvénynek a szervezkedési kényszerre vonatkozatható és az ily kihágások ellen alkalmazott következő két szakaszának módosítása körül folyik.

§ 152: „Alle Verbote und Strafbestimmungen gegen Gewerbetreibende, gewerbliche Gehilfen, Gesellen oder Fabriksarbeiter wegen Verabredungen und Vereinigungen zum Behufe der Erlangung günstiger Lohn- und Arbeitsbedingungen, insbesondere mittels Einstellung der Arbeit oder Entlassung der Arbeiter, werden aufgehoben.

Jedem Teilnehmer steht der Rücktritt von solchen Vereinigungen und Verabredungen frei und es findet aus letzteren weder Folge noch Einrede statt”.

§ 153: „Wer andere durch Anwendung körperlichen Zwanges, durch Drohung, durch Ehrverletzung oder durch Verrufserklärung bestimmt oder zu bestimmen versucht, an solchen Verabredungen (§ 152) teilzunehmen oder ihnen Folge zu leisten, oder andere durch gleiche Mittel hindert, oder zu hindern versucht, von solchen Verabredungen zurückzutreten, wird mit Gefängnis bis zu 3 Monaten bestraft, sofern nach dem allgemeinen Strafgesetze nicht eine härtere Strafe eintritt”.

Ezt az ipartörvényt 1869-ben léptették életbe, amikor a törvényalkotónak még sejtelve sem lehetett a munkásszervezetek és a szociáldemokráciának a jövő évtizedekben megnyilatkozó rendkívüli mértékű fejlődéséről. Az 1866-iki háborúk utáni nagy ipari fellendülés csak rövid életű volt, úgy hogy a következő években munkahiány állott elő, sok munkás kínálkozott, tehát alig volt munkásmozgalom. Ily módon a törvényhozó az 1869-iki ipartörvényben munkásmozgalmakról még ép oly kevésé gondoskodhatott, mint ahogyan a jelenlegi magyar ipartörvény megalkotásakor még 1887-ben is egészen megokolt volt ama kijelentés, hogy „nálunk még munkáskérdés nincs, erről tehát nem lehet gondoskodni”.

Érdekes e fejlődésről néhány számadatot emlékeztetünkbe hozni, megjegyezvén, hogy a szocialista törvény megszüntetése előtt a sok titkos munkásegyletről természetesen nem vezethettek pontos statisztikát, amiért is ezek az adatok inkább csak becslésen alapulnak; 1891 óta azonban már a legpontosabban vezetett szakszervezeti statisztikával rendelkezünk. Ezek szerint a fejlődés a következő képet mutatja:

1878 január 1-én a Németbirodalom 2.000.000 ipari munkása közül mindössze 50.000 munkás volt szervezve, tehát alig 2½%.

1886-ban	81.000
1888-ban	89.700
1889-ben pedig	121.600

Az 1890-ik év után a fejlődés rohamosan megindult.

Évszám	Központi			
	szervezetek száma	Taglétszám	Bevétel márkában	Fejenként márka
1891	62	277.659	1,116.588	6.68
1901	57	677.510	9,722.720	14.36
1906	66	1,689.709	41,602.939	24.62
1907	63	1,865.506	51,396.784	27.55

1910-ben az iparban foglalkoztatott 10 millió munkás közül 3 millió (30%) volt szervezve, az ipar és kereskedelem 1,200.000 alkalmazottja közül pedig 720.000. A szak-szervezetek összes bevétele volt 1911-ben 81 millió, kiadása 67.6 millió, vagyona 70.8 millió márka.

A munkások szervezkedési áramlata a magántisztviselőket is hihetetlen erővel magával sodorta. Németországban (Reichsarbeitsblatt 1912) a magántisztviselők szövetségei 5 csoportba sorozhatók:

	1910	1911	
kereskedelmi alkalmazottak szövetségei	540.659	571.491	taggal
technikusok	126.920	132.255	
irodai hivatalnokok	23.450	21.702	
mezőgazdasági hivatalnokok	20.647	22.072	
egyéb szövetségek	73.795	75.084	

A majdnem félszázados ipartörvény említett szakaszainak módosítására irányuló törekvések mely irányokban kívántak javítást és minő eredményekkel jártak?

Hogy e kérdésre alaposan válaszolhassunk, a német sztrájk törvény létesítésére célzó, de mindeddig teljesen sikertelen fáradozásokat fejlődésük egész menetén át kell követnünk.

A németországi szociáldemokrata munkásság az 1877. év októberében tartott birodalmi választásokon még csak 493.000 szavazattal bírt.

Az *I. Vilmos* császár elleni két merénylet egyikét egy német anarchista követvén el, az általános felháborodás 1878 októberében az ú. n. szocialista törvénnyel válaszolt («Ausnahmegesetz, gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der socialdemokratischen Partei»). E törvény azonban csak nagyon rövid időre tudta e párt híveit megfélemlíteni. A szervezkedési áramlat hamarosan talált újabb utakat. A „Lotusblume” dalkör, az „Arabi Pascha» dohányzóklub és más hasonló ártatlan nevű egyesülések formájában vígan tovább szervezkedtek, sőt amikor 1881-ben a munkások szakegyesületbe való tömörülése törvényes engedéllyel is lehetővé vált, ezzel a szociáldemokraták számára a legkitűnőbb agitálási helyeket és alkalmakat nyitották meg. Magát a szocialista törvényt a hatóságok különben is nagyon lazán kezelték és *Bismarck* minden igyekezetét, hogy e törvény hiányai orvosoltassanak, a hatóságok és a törvény intenciói értelmében erélyesebben fellépjenek, részben a szociáldemokrata áramlat hódításainak az intellektuelleket is megejtő csábja, részben a nagy kancellár hatalmának csökkentésére irányuló belső intrikák megakadályozták.

Az 1890-iki választásokon, tehát 13 év múlva, a szociáldemokrata munkásságnak már 1,427.000 szavazata volt.

A kivételes törvény tehát csődöt mondott és ahelyett, hogy hiányait pótolták és a törvényt novelláris úton javították volna, 1890-ben teljesen eltörölték.

Hogy azonban a szocialista szakszervezetek túlságos hatalmaskodása ellen némileg mégis védekezzenek, az ipartörvénynek a munkásvédelemmel kapcsolatos sokféle változtatása alkalmából, ugyancsak 1890-ben, az ipartörvény 152. és 153. §-ait oly irányban kívánták módosítani, hogy a szervezkedési mozgalom túlzásai ellen az eltörölt szocialista törvény helyett az ipartörvénynek megfelelően módosítandó 153. §-a szolgáljon villámhárítóul.

Az Ipartörvény módosítását különösen az okból kívánták, mert a 153. § büntető határozmányai csak akkor lépnek életbe, ha jobb bér- vagy munkaviszonyok elérését célzó összebeszélésekről van szó. Ha nincs összebeszélés, vagy ha ez nem bizonyítható be, akkor testi erőszak vagy becsületsértés büntetlenül elkövethető. De elkövethető ez akkor is, ha az összebeszélés jellege megállapítható ugyan, de ez nem irányul kifejezetten jobb bér- vagy munkaviszonyok elérésére, tehát például ha munkásközvetítésről avagy arról van szó, hogy valamely munkás munkába állítható-e vagy elbocsátandó, vagy általában, ha munkások és munkaadók közt hatalmi kérdések kerülnek szónyegre.

A Btk. határozmányainak alkalmazását számtalan esetben még az is hátráltatja sőt lehetetlenné teszi, hogy a deliktumok csakis a sértett fél jelentésére üldözhetők (Antragsvergehen), mert a kihágási eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye, már pedig a sztrájkolóktól megtámadott munkások a szakszervezet bosszújától félve bármiféle bántalmak feljelentésétől tartózkodnak. A jelenlegi törvényhozás a zaklató kényszereszközökkel szemben (a szerszámok ellopása és megrongálása, a munkahelyek és hozzávezető utcák megfigyelése, fenyegetések és erőszakoskodások stb.) is teljesen erőtlen, melyek pedig a sztrájkolóknál nagy szerepet játszanak. A Btk.-nek a lopás, rablás és sikkasztásra vonatkozó tényálladécai az ily esetekre nem alkalmazhatók, mert például a szerszámok eltüntetésénél a tett elkövetése nélkülözi azt a szándékot, hogy valamely tárgy jogtalanul eltulajdoníttatott. A munkahelyeknek és utcáknak sztrájkötörő szempontból való megfigyelését ép úgy ítélik meg, mintha bármely ember az utcákon járkálna vagy másokat követne.

Az ipartörvény ily irányú módosításának érdekében *Berlepsch* miniszter a következőkkel érvelt: „Mindenekelőtt az a kérdés merülhet fel, vajjon van-e szükség szigorúbb törvényes intézkedésekre? A szövetséges kormányok előtt semmi kétség sincs a tekintetben, hogy az utóbbi években rendkívüli mértékben megnövekedtek azok az esetek, midőn a sztrájkolók a dolgozni kívánó munkásokat terrorizálták. A hatósági jelentésekből kétségtelenül megállapítható, hogy a sztrájkra és a szervezetekbe való belépésre irányuló kényszer hihetetlen mértékben megnövekedett. Munkásokat munkahelyükön vagy utcákban megtámadtak, lakásaikban zaklatták, sőt feleségeiket és gyermekeiket sem kímélték... Ez anarchikus állapot, mellyel a sztrájkolók elfojtani akarják a munkás szabad akaratának érvényesülését és ama elhatározásnak végrehajtását, hogy a munkát az általa helyesnek és elfogadhatónak ismert feltételek mellett elvállalja.

Míthogy pedig ez a szövetséges államok felfogásával, sőt egész állami és jogrendünkkel homlokegyenest ellenkezik, *Berlepsch* a szóbanlévő 153-ik § számára a következő fogalmazást ajánlja:

„Wer es unternimmt durch Anwendung körperlichen Zwanges, durch Drohungen, durch Ehrverletzungen oder durch Verrufserklärung,

1. Arbeiter oder Arbeitgeber zur Teilnahme an Verabredungen der im § 152 bezeichneten Art zu bestimmen oder am Rücktritt von solchen Verabredungen zu hindern,
  2. Arbeiter zur Einstellung der Arbeit zu bestimmen oder an der Fortsetzung oder Annahme der Arbeit zu hindern,
  3. Arbeitgeber zur Entlassung von Arbeitern zu bestimmen oder an der Annahme von Arbeitern zu hindern,
- wird mit Gefängnis nicht unter einem Monat bestraft. Ist die Handlung gewohnheitsmässig begangen, so tritt Gefängnis nicht unter einem Jahr ein.”

„Die gleichen Straf Vorschriften finden auf denjenigen Anwendung, welcher Arbeiter zur widerrechtlichen Einstellung der Arbeit oder Arbeitgeber zur widerrechtlichen Entlassung von Arbeitern öffentlich auffordert.”

Hosszas, két ülésen tartott tárgyalások után névszerinti szavazással, 78 szóval 142 ellen, e javaslatot elvetették. A miniszter újból közbevetette magát és ismételten nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a szövetséges államok nevében kötelességének tartja kijelenteni, hogy a munka szabadsága elleni és a szerződészegésre irányuló nyílt lazítással szemben való büntető határozmányok nélkülözhetetlenül szükségesek. Azonban minden igyekezete hiábavaló volt, mert az Ipartörvény 153-ik §-a megmaradt a régiiben.

A kormány 9 évig várt és gyűjtött adatokat, melyek alapján az ipari munkaviszony védelmére 1899-ben új javaslatot terjesztett a birodalmi gyűlés elé, melyben e törvényes rendezés szükségességét még nyomatékosabban hangsúlyozta. Megjegyzendő, hogy kellő hangulatkeltés céljából e javaslatnak előhírnöke maga *II. Vilmos* császár volt, ki *Bielefeldben* 1897 június 17-én a következő ünnepélyes kijelentést tette:

„Schutz der nationalen Arbeit aller produktiven Stände, Kräftigung eines gesunden Mittelstandes, rücksichtslose Niederwerfung jedes Umsturzes *und die schwerste Strafe dem, der sich untersteht einen Nebenmenschen der arbeiten will, an der freiwilligen Arbeit zu hindern.*”

Ezt a történelmivé vált kijelentését *Oeynhauseni* fürdőben adott diszebéd alkalmával a következő évben, 1898. szeptember 7-én ünnepélyesen megismételte, most már konkrétbben jelezvén azt, hogy a munka szabadságának megvédésére irányuló törvényjavaslat készül:

„Ich begrüße auch die Gelegenheit, von neuem der westfälischen Industrie meine vollste Teilnahme und Anerkennung aussprechen zu können. Wie alle, die industriellen Betrieben obliegen, so haben auch sie ein wachsameres Auge auf die Entwicklung unserer sozialen Verhältnisse, und ich habe Schritte getan, soweit es in meiner Macht steht, ihnen zu helfen, um sie vor wirtschaftlich schweren Stunden zu bewahren. *Der Schutz der deutschen Arbeit, der Schutz desjenigen der arbeiten will, ist von mir im vorigen Jahre in der Stadt Bielefeld feier-*

lich versprochen worden. Das Gesetz naht seiner Vollendung und wird den Volksvertretern in diesem Jahre zugehen, worin jeder, er möge sein wie er will und heissen wie er will, der einen deutschen Arbeiter der willig wäre seine Arbeit zu vollführen daran zu hindern versucht oder gar zu einem Streik aufreizt, mit Zuchthaus bestraft werden soll. Die Strafe habe ich damals versprochen und ich hoffe, dass das Volk in seinen Vertretern zu mir stehen wird, um unsere nationale Arbeit in dieser Weise, soweit es möglich ist, zu schützen. Recht und Gesetz müssen und sollen geschützt werden und soweit werde ich dafür sorgen, dass sie aufrecht erhalten werden.”

Az ily hatalmas megnyilatkozás után felcsigázott kíváncsisággal várt javaslatot 1899. május 26-án terjesztették a Reichstag elé, tárgyalását pedig 1899. június 19-én kezdték meg. A szociáldemokraták és a kathéderszocialisták azonban szintén kellőképpen előkészülhettek, a javaslat ellen a legélesebb támadásokat intézték, s azt „Zuchthausgesetz „-nek elnevezve az ellenáramlatnak a liberális tábor is sikerült magával ragadnia, úgy hogy a törvényjavaslatot már első olvasása után elvetették. A Saarbrücken vidéki Krupp, a hatalmas és minden tekintetben kiváló nagyiparos, Freiherr von *Stumm* a konzervatívok élén hiába bizonyította azt, hogy „a kormány még sohasem terjesztett elő ily ennyire megokolt törvényjavaslatot, melyet minden elfogulatlan munkás a magáévá tehetne”. A szabadkonzervatív párt magára maradt, s csakis néhány nemzeti liberális képviselő támogatta, míg az utóbbi párt zöme, a centrum és az egész balpárt a kapitalisztikus liberalizmus előretörésének ezt a kísérletét egyértelműleg visszautasította.

Érdekes, hogy a javaslat elfogadása érdekében 569, ellene pedig 1537 petíció terjesztett a Reichsrat elé. Az előbbieket közül 48 származott munkaadószervezetektől és építőipari testületektől, 520 egyéb kisiparostestülettől és kézművesegyesületektől. A javaslat ellen 136-ot Hirsch-Duncker-szervezetek, 1336-ot pedig a német szakszervezetek központi tanácsa, szervezeteinek képviseletében nyújtott be. A nagyipari és a keresztény munkások nem nyújtottak be külön petíciókat, mert érdekeiket egyébként is megvédve vélték. Már ekkor is jellemző, hogy a középosztály részéről a javaslat érdekében mily nagyfokú érdeklődés nyilvánult.

Ez a javaslat az 1.1. 153. §-a helyébe 11 szakaszból álló novellát kívánt iktatni, melynek fontosabb határozmányai a következők:

§ 1. Wer es unternimmt, durch körperlichen Zwang, Drohung, Ehrverletzung oder Verrufserklärung Arbeitgeber oder Arbeitnehmer zur Teilnahme an Vereinigungen oder Verabredungen, die eine Einwirkung auf Arbeits- oder Lohnverhältnisse bezwecken zu bestimmen oder von der Teilnahme an solchen Vereinigungen oder Verabredungen abzuhalten, wird mit Gefängnis bis zu einem Jahre bestraft.

Sind mildernde Umstände vorhanden, so ist auf Geldstrafe bis zu eintausend Mark zu erkennen.

§ 2. Die Strafvorschriften des § 1 finden auch auf denjenigen Anwendung, welcher es unternimmt, durch körperlichen Zwang, *Drohung, Ehrverletzung oder Verrufserklärung.*

1. zur Herbeiführung oder Förderung einer Arbeiteraussperrung Arbeitgeber zur Entlassung von Arbeitnehmern zu bestimmen oder an der Annahme oder Heranziehung solcher zu hindern,
2. zur Herbeiführung oder Förderung eines Arbeiterausstandes Arbeitnehmer zur Niederlegung der Arbeit zu bestimmen oder an der Annahme oder Aufsuchung von Arbeit zu hindern,
3. bei einer Arbeiteraussperrung oder einem Arbeiterausstande die Arbeitgeber oder Arbeitnehmer zur Nachgiebigkeit gegen die dabei vertretenen Forderungen zu bestimmen.

§ 4. Dem körperlichen Zwange im Sinne der §§ 1 bis 3 wird die Beschädigung oder Vorenthaltung von Arbeitsgerät, Arbeitsmaterial/Arbeitserzeugnissen oder Kleidungsstücken gleichgeachtet.

Der Drohung im Sinne der §§ 1 bis 3 wird die planmäßige Überwachung von Arbeitgebern, Arbeitnehmern, Arbeitsstätten, Wegen, Strassen, Plätzen, Bahnhöfen, Wasserstrassen, Hafen- oder sonstigen Verkehrsanlagen gleichgeachtet.

§ 5. Wird gegen Personen, die an einem Arbeiterausstand oder einer Arbeiteraussperrung nicht oder nicht dauernd teilnehmend teilnehmen oder teilgenommen haben, aus Anlass dieser Nichtbeteiligung eine Beleidigung mittels Tätlichkeit, eine vorsätzliche Körperverletzung oder eine vorsätzliche Sachbeschädigung begangen, *so bedarf es zur Verfolgung keines Antrages.*

§ 6. Wer Personen, die an einem Arbeiterausstand oder einer Arbeiteraussperrung nicht oder nicht dauernd „teilnehmen oder teilgenommen haben, *aus Anlass dieser Nichtbeteiligung bedroht oder in Verruf erklärt, wird mit Gefängnis bis zu einem Jahre bestraft.*

Wenn mildernde Umstände vorhanden, so ist auf Geldstrafe bis zu eintausend Mark zu erkennen.

Ha e javaslat törvénnyé válhatott volna, a szakszervezeti áramlat ma már az egész kontinensen más képet mutatna. Ámde a viszonyok javítására célzó törekvéseknek ez a második súlyos veresége a kormányt is visszariasztotta attól, hogy ez irányban tovább is próbálkozzon. Mint alább látni fogjuk, további 12 év múltán a kormány már egyáltalában nem kapható arra, hogy újabb kísérletet tegyen.

Az általános választói jog rendszere alapján választott birodalmi gyűléstől már a múlt század végén sem lehetett elvárni, hogy a szociáldemokrata szervezetekből kiinduló állapotok ellen bármit is tegyen, bármily mértékben is meg lett volna erre a birodalmi kormánynak hajlandósága. Hogy később ezt kevésbé lehetett remélni, az alábbi fejtegetések fogják bizonyítani, mert hiszen a birodalmi gyűlés a szociálpolitikai törvényhozást mindig jobban és jobban oly irányban fejleszti, mely a szociáldemokratáknak kedvez.

Mielőtt a konzervatív irányzatú reform utáni törekvéseknek 1910-ben újból életre kelt megnyilatkozásait ismertetőnk, előbb vegyük szemügyre néhány példából azt, hogy az I. t. 153. §-a és a Btk. jelenlegi határozmányai alapján a judikatura miféle ítéleteket hozhatott.

A rajnai matrózsztrájk alkalmával, mint az *Arbeitgeberztg 1912.28-ik* száma közli, egy nem csatlakozó matrózt a sztrájkirodába cipelték, csizmáját, kabátját lehúzták, megkötözték és megverték, mikor végre kiszabadult kezük közül, az után ájultan esett össze és később

véromlést kapott. Ebből az esetből kifolyólag három munkást ítélték el tizennyolc, tizenkét és hat hónapi fogházra.

Az 1911. évi hamburgi és vidéki 33 hetes famunkás-sztrájk alatt a különböző büntetőbíróóságok ugyancsak az *Ag. Ztg. 1912. 28. számának* közlése szerint, több mint háromszáz esetben ítéleztek; a kirótt büntetések tíz-harminc márka, valamint három napi és hat hónapi fogház között váltakoztak. A vétségek ezek voltak:

Beleidigung und Verleumdung, Beleidigung und Misshandlungen, Erpressung, Nötigung, Nötigung az I. t. 1. és 3. §-a alapján Beleidigung und Nötigung und Körperverletzung, Nichtbefolgung, grober Unfug, Verstoß gegen die Strassenordnung, Körperverletzung, Hausfriedensbruch, tätlicher Angriff und Misshandlung, Aufreizung zu Gewalttätigkeiten, Übertretung, Widerstand.

Különösen szigorúak a német bíróóságok mindazokkal a vétségekkel szemben, amelyek a dolgozó munkást becsületében támadják meg. A hatóságok minden adott alkalommal tudtára adják a munkásságnak, hogy az egyéni szabadságba vágó excessusokat nem tűrik el.

Oelsnitz L. B. három szőnyeggyárában október hó elején (Leipziger Volksztg. mintegy háromezer munkás sztrájkba lépett s a hatóság azonnal plakátokon figyelmeztette a munkásságot azokra a normákra, melyeket a munkaviszály zavartalan lefolyásának biztosítása végett szem előtt fog tartani:

„Die Arbeiter haben einen Anspruch auf behördlichen Schutz — mondják a plakátok — und können darauf rechnen, dass ihnen solcher im vollen Masse gewährt wird.” Továbbá: »Ohne zu diesen Kampf irgendwie Stellung zu nehmen, wollen die unterzeichneten Behörden nicht unterlassen, im Interesse der Aufrechterhaltung der Ruhe und Sicherheit in der Stadt und in den umliegenden Landgemeinden, sowie auch im eigenen Interesse der Streikenden noch ausdrücklich vor jeder Belästigung des Publikums, insbesondere auch der Arbeiter, sei es durch Handlungen oder Worte, die Beleidigungen oder Drohungen enthalten, wie z. B. Streikbrecher u. a. in wohlmeinender Weise nachdrücklich zu warnen.»

S a bíróságok is tudatában vannak annak a fontos szerepnek, amely a munka körül folytatott hatalmas szociális harcban ezen a ponton rájuk vár. A *Magdeburgische Ztg.* írja, hogy egy Karl *Weichen* nevű bányász egy heti fogházbüntetést kapott, mert azt mondta: „Gott schuf Menschen und Tiere, aber keine Streikbrecher” és megvetéssel a földre köpött. *Két heti* fogságra ítélték egy bányásznak a feleségét, mert a sztrájk-bontókat „Schmachtlappen und Hunger!eider”-nek nevezte.

A *Schlesische Zeitung* híradása szerint a boroszlói Landesgericht öt havi fogházra ítélt egy Berger sztrájkórt, mert egy munkást sztrájktrőrenek nevezett, öklével atmak az arcába vágott, úgy hogy az zúzódásokat szenvedett s ez után meg egy másik munkást is ugyanígy bántalmazott. A fellebbezési törvényszék az ítéletet jóváhagyta.

A „Vorwärts” 1912 október 27-iki számában panaszkodva adja elő, hogy a *wiesbadeni* Schöffengericht sértés miatt egy havi fogházzal büntetett meg egy *Gaffner* nevű szervezett munkást, mert az egyik társát lumpnak, sztrájktrőrenek nevezte, akire még két évvel azelőtt lefolyt sztrájk miatt haragudott.

A bíróság a szokatlanul erős büntetés indoklásául megjegyezte, hogy: „weil es Aufgabe der Gerichte sei, mit aller Entschiedenheit die Arbeitswilligen gegenüber dem Terrorismus der Organisierten zu schützen”.

A „Vorwärts” panaszkodva említi, hogy a becsületsértés büntetése rendszerint csak 3-20 márka és itt mégis fogházat róttak ki.

Lipcsében az utcai béke megzavarása (Landfriedensbruch) és sértés címén súlyos fogház- és pénzbüntetéseket róttak ki tíz kőművesre, kik sztrájkba léptek és dolgozó munkásokat késekkel, kövekkel megtámadtak. Itt is inkább csak fenyegetésről volt természetesen szó, mert ha csakugyan tettelegességre, verekedésre kerül a sor, akkor az eljárást testi sértés miatt is megindítják.

„*Seht euch die Kollegen an*”, sagte ein Streikender zu mit Bezug auf Arbeitswillige; er wurde mit *einem Monate* Gefängnis bestraft. Die in ruhiger und besonnener Weise gesprochenen Worte: „*Leute hier ist Streik, ihr seid noch jung, ihr wisst nicht was ihr tut, aber hütet euch*” wurden mit zwei Monaten Gefängnis bestraft. Worte wie *Streikbrecher*, werden mit wochenlangem Gefängnis „wegen der Gemeingefährlichkeit solcher Excesse” gestraft.

A német bíróságok eljárása nem kevésbé igazságos ott, ahol nem közvetlenül sztrájk esetekről van szó, hanem például a Koalitionszwang érvényesüléséről.

A berlini *Freisinnige Zeitung* 1912. október 9-iki közlése szerint Düsseldorfban egy szocialista lap szerkesztőjét, mivel az egy dolgozó munkásról megírta, hogy trafikja van és hogy a munkásság ezt az üzletet bojkottálja, a dolgozó munkás feljelentésére a Btk. 186. §-a alapján 200 márka pénzbüntetésre ítélték.

A büntető eljárásnak természetesen csak ott van helye, ahol deliktum tényleg előfordult és sztrájkügyekben épen olyan kevés alkalom van a preventív intézkedésre, mint bármilyen más büntető ügyben. Mégis a német rendőrhatalóságok jóval több energiával kezelik a sztrájkügyeket, mint amennyihez mi hozzá vagyunk szokva.

A *Zittauer Morgenzeitung* 1912. október 8-iki száma egy büntetőügy fellebbviteli tárgyalásáról számol be, s ez az ügy élénken jellemzi a németeknek idevonatkozó gyakorlatát. *Plauen* i. V.-ben 1912. év márciusában és áprilisában a takácsok sztrájkoltak. A sztrájk alatt, mint a német újság írja:

„verschiedenemfach haben Belästigungen seitens streikender gegenüber arbeitswilliger Personen stattgefunden und aus diesem Grunde waren vom *Polizeiamt die Schutzleute angewiesen worden*, in den Fällen, wo zu befürchten stand, dass es zu Zusammenstößen und Ansammlungen kommen könnte, das Stehenbleiben oder Patrouillieren von Personen in der Nähe bestreikten Firmen nicht zu dulden.“

Mivel ennek a rendelkezésnek többen a rendőrök erre vonatkozó utasításai dacára sem engedelmessé váltak, fejenként 5 márka pénzbírsággal sújtattak. A bírság ellen valamennyien fellebbeztek azon az alapon, hogy a sztrájkör állás nincs törvényesen megfűtva. A fellebbviteli törvényszék 8 fellebbezés közül egynek helyt adott, mert ezt az egyet nem szólították fel előzetesen a távozásra, a többi fellebbezést azonban a törvényszék elutasította azzal a megokolással, hogy a rendőrök jogerős utasítás alapján jártak továbbá hogy csakugyan tartani lehetett az összeütközések kitorésétől és végül hogy a rendőrök ilyen közbelépésre és ilyen felszólításokra fel voltak jogosítva.

Magánál a tárgyalásnál és a tárgyalás eredményénél is érdekesebb és jellemzőbb az a beszélgetés, mely a tárgyalást megelőzte. A fellebbező vádlottakat, kiknek képviselőiben egy szociáldemokrata birodalmi követ is megjelent, megkérdezték az ügyészség részéről, hogy nem akarják-e inkább visszavonni a fellebbezést, mert hiszen előreláthatólag aligha lesz eredménye. Mert nagyon hibás a sztrájkörállásnak olyan felfogása, mintha azt semmi esetre sem lehetne betiltani. Igaz ugyan, hogy általános

sztrájkörtilalom nincs, de ha joggal lehet arra gondolni, hogy akár a sztrájkörök miatt, akár más személyeknek ácsorgása miatt összetűzésekre kerül a sor, *akkor a rendőrségnek nemcsak joga, de a közrend érdekében kötelessége is, hogy preventív intézkedésekkel a rendzavarásokai megakadályozza.* A vádlottak nem voltak hajlandók „a fellebbezését visszavonni, hanem ragaszkodtak ahhoz, hogy a törvényszék elvi döntést hozzon. Erre. következett a tárgyalás és az ítélet, melyet fent ismertettünk. Még mielőtt az ügy a törvényszék elé került volna, a vádlottak az eredetileg rendőri úton kirótt bírság ellen az eskütszékhez (Schöffengericht) fellebbeztek, mely július 16-án tartott tárgyalás alapján az eredetileg 5.- márkás bírságot *fejenként 20.- márkára* emelte fel. A fellebbviteli törvényszék a bírságot ebben az összegben meghagyta.

A sztrájkörállás kérdése némely bíróságnak erélyes Ítélezései dacára a német joggyakorlatban nem mondható rendezettnak. Az Ipartörvény 152. és 153. §-ai a sztrájkörállásról kifejezetten nem intézkednek és *így azon* a címen, hogy „minden jogos, ami fennálló törvényes rendelkezésbe nem ütközik”, a sztrájkörállás megengedett dologként szerepel. Ennek a gyakorlatnak főként a Reichsgerichtnek egy 1901. évi döntvénye szolgál alapul, melyet büntetőügyi osztálya a következő eset kapcsán hozott.

Lübeck szabad és hanzaváros rendeleti közlönye 1900. ápr. 24-én a következő rendeletet hozta:

»Der Senat hat beschlossen und verordnet hierdurch: Personen, welche planmässig zum Zwecke der Beobachtung oder Beeinflussung der Arbeiter einer Arbeitsstelle oder des Zuzugs von Arbeitern zu einer Arbeitsstelle an einem öffentlichen Orte sich aufhalten, werden mit Geldstrafe bis zu 150.- Mark oder mit Haft bestraft. Beschlossen Lübeck, in der Versammlung des Senates, am 21. April 1900.«

A *Reichsgericht* ezt a rendeletet érvénytelennek mondta ki azzal az indokolással, hogy a sztrájkörállás az ipartörvény 153. §-a által nincs kifejezetten eltiltva. *K Reichsgerichtnek* ez az ítélete hosszú időre megakasztotta a helyes joggyakorlat továbbfejlődését, bár mindennél jogosabb mindenekelőtt az a kifogás, hogy a fenti bíróságnak nem is állt jogában annak a vizsgálatára, vajjon a rendeletet minő alapon hozták. A *Kammergericht* egy 1905. febr. 19-én hozott ítéletében találóan fejtette ki, hogy az illetékes hatóságok ama intézkedéseinek, melyek a közutak rendjére, biztonságára, tisztaságára, nyugalomára és zavartalanságára vonatkoznak, feltétlenül engedelmeskedni kell. Az utcai rendőri intézkedések hatálya alól nem oldja fel a vétkest az, hogy a rendeletek áthágását sztrájköri minőségben követte el és hogy a sztrájkörállás magában véve nem büntetendő, mert a G. O. 152. §-ának megfelelő intézkedése hiányzik. A bíróságnak nem áll jogában annak vizsgálata, hogy a hatósági intézkedés szükséges és czélszerű volt-e, ellenben kötelessége annak a vizsgálatára, hogy az intézkedő hivatalnok illetékes volt-e arra és hogy hivatalos kötelességének megfelelően intézkedett-e.

A drezdai felsőbbbíróság is több ízben hozott ítéletet a sztrájkörök ellen irányuló rendőri intézkedések alapján, illetve több ízben hagyott jóvá olyan Ítéleteket, melyek az alsóbb bíróságoktól fellebbezés útján kerültek hozzá. E bíróság állásfoglalására rendkívül jellemző az 1905. február 19-én kelt egyik ítéletének indokolásából vett következő rész:

„Nach den Feststellungen des L. G. ist anzunehmen, dass nach den gerade in L. und anderwärts in vielfach gemachten Erfahrungen das Polizeiamt mit dem Entstehen von Strassenunruhen aus Anlass des fraglichen Streiks als mit einer nicht entfernten Möglichkeit rechnen zu müssen geglaubt und in pflichtgemässer

Erfüllung seiner auf rechtzeitige Abwehr von Störungen der öffentlichen Ordnung gerichteten Sonderaufgaben, dem Eintritt solcher Übelstände durch die allgemeine Weisung seinerseits, Streikpostensteher, als die annehmbar in erster Linie in Betracht kommenden Erreger von Streit, Unruhe und Menschenansammlungen auf den Strassen, sollten weggewiesen werden, möglichst vorzubeugen beabsichtigt hat."

Előbb pedig még ezt jelentette ki a bíróság: „Die Rücksicht auf die der Allgemeinheit aller Staatsbürger zu gewährleistende unbedingt nötige Freiheit, Sicherheit, Ruhe und Ordnung des Verkehrs auf öffentlichen Strassen und Plätzen *müssen jederzeit höher stehen, als die Interessen einzelner oder kleinerer Gruppen der Bevölkerung, die geneigt sein möchten*, selbst unter mehr oder weniger erheblicher Beeinträchtigung der Allgemeinheit, *das Streben nach umfassender Ausübung des Koalitionsrechtes möglichst schrankenlos zu betätigen.*"

Az *elberfeldi Landesgericht* egy szabósztrájk kapcsán a következő végzést hozta: „Im Wege der einstweiligen Verfügung wird gemäss § 93S, 940 und 890 C. P. O. den Antragsgegnern (30 Schneidern, und der Ortsgruppe ihres Verbandes) unter Androhung einer Haftstrafe bis zu sechs Monaten für jeden Fall der Zuwiderhandlung verboten, vor den Geschäftslokale der Antragstellerinnen namentlich zu mehreren Personen als Posten zu stehen und insbesondere hierbei durch Ansprachen, Nachzischen, Anfassen und ähnliche Massnahmen die Passanten von dem Betreten der Geschäftslokale der Antragstellerinnen abzuhalten.

Der Ortsgruppe des Verbandes der Schneider und Schneiderinnen in Solingen vertreten durch ihren Vorsitzenden wird gleichfalls durch Androhung der oben erwähnten Strafen für jeden Fall der Zuwiderhandlung untersagt, den vorerwähnten Postendienst vor den Geschäftslokale der Antragstellerinnen weiter zu unterhalten. Den Antragsgegnern werden die Kosten dieses Verfahrens aufgelegt."

Szocialista részről („Vorwärts") ezt az ítéletet úgy magyarázták, hogy a törvénysek ezáltal a sztrájkórállást tiltotta meg, holott a szövegből kitűnik, hogy nem a sztrájkórállást, hanem általában az órállás tiltott meg és pedig a miatt, mert az egyes üzletek előtt az elmenőket és az üzletfeleket bántalmazták.

Természetes azonban, hogy a fenti rendelet a sztrájkórállásra is alkalmazható és a dolgozó munkások bántalmazásának eseteire is vonatkozik.

A *soraid Amstgericht* egy gépgyáros panaszára egyenest és kifejezetten a sztrájkörök ellen a következő időszaki rendeletet bocsátotta ki:

„Den Antragsgegnern zu 1-15 (Streikenden) wird verboten, auf den Zugängen zu dem Fabriksgrundstücke der Antragstellerin und auf dem Sorauer Bahnhofe, insbesondere zu mehreren vereint, arbeitswillige und unbeteiligte Personen von dem Betreten dieses Grundstückes insbesondere durch Ansprechen, Beschimpfen und Nachrufen abzuhalten — und zwar einer Haftstrafe von einer Woche für jeden Fall der Zuwiderhandlung."

Ez az ítélet a polgári perrendtartás 92., 937. és 940. §-aira támaszkodik. Az ítélet legfőbb érdekessége az, hogy a sztrájkórállásból magánjogi felelősséget állapít meg így a munkaadónak lehetőséget szolgáltat arra, hogy kárigényével a sztrájkörök ellen fellépjen.

Mint a *Fränkischer Kurier* 1912 október 26-iki száma írja, Nürnbergben a felebbviteli törvényszék aznap Martin Hauck festő és 12 társa ellen a Koalitionsfreiheit megsértése miatt tett feljelentést tárgyalta. A vádlottak, kik valamennyien a szabad szervezet tagjai, 1911 nyarán Nürnbergben a Krank cégnél dolgoztak s két munkást, kik a Hisch-Duncker-féle egyesület tagjai voltak, a szabad szervezetbe való belépésre akartak kényszeríteni. Mivel ezek ezt nem tették, sztrájkjal fenyegetőztek, mire a főnök a két munkást elbocsátotta. Az esküdtbíróság (Schöffengericht) a Koalitionsfreiheit megsértésének tényálladékát ebből megállapította és a vádlottakat *1 és 7 nap* között váltakozó börtönnel büntette. A felebbviteli tárgyaláson a vádlottak tagadták, hogy ők a két munkás ellen azért agitáltak volna, mert azok nem tartoztak az ő szervezetükbe, hanem azért mert azok mindig kém szerepét játszották velük szemben. A bíróság azonban tanúkihallgatások során megállapította, hogy a vádlottaknak ez a védekezése pusztán kifogás és az elsőbíróság ítéletét fenntartotta.

A drezdai törvényszék 1912 folyamán több ízben hozott oly ítéleteket, melyekkel a rendőrségnek a sztrájkörök csoportjainak szétosztatására irányuló intézkedéseit jóváhagyta ezzel az indoklással:

„Nachdem Arbeitswillige von Ausständigen beschimpft, sogar tätlich angegriffen worden seien, habe das Polizeiamt die Pflicht gehabt, dafür zu sorgen, dass im Interesse der Aufrechterhaltung der öffentlichen Sicherheit und Ordnung der Wiederholuhg derartiger Vorkommnisse vorgebeugt würde.”

A német joggyakorlat szerint tehát általában jogosult ugyan, illetőleg mint olyan, nem jogtalan a sztrájkörállás, azonban a hatóságnak jogában áll az, hogy minden egyes esetnek mérlegelése alapján a fennforgó körülményekhez képest a sztrájkörállás jogát esetleg felfüggeszthesse. Ez, ha a hatóságok és a bíróságok valamennyien egyöntetűen járnának el, ugyan kielégítő védelem volna, de még akkor is meglegne az a hátránya, hogy ezen az alapon a hatóságoknak egyáltalában nem állana módjukban megfelelő *preventív* intézkedések tétele, hanem meg kellene várniok, míg valami történik, azaz míg tényleges összeütközésre kerül a sor. És miként Freiherr von *Salmuth*, ki mindezeket az eseteket idézi, a *Der Arbeitgeber* 1912-iki 3. számában írja: *a birodalmi törvényszék 1906-ban elfoglalt álláspontjának ma már nincs jogosultsága. Mert, ha a dolog sztrájkra kerül, a békés értesítésnek, felvilágosításnak, rábeszélésnek tökéletes kielégítő eszközéül szolgál a sajtó, a röpiratok és a gyűlések. A személyes befolyás kísérlete, különösen ha ezt nagyobb tömeg kíséri meg, már magában véve a G. O. 153. §-ában említett fenyegetés jellegét viseli magán.*

A német bíróságoknak a fentiekben illusztrált állásfoglalása valószínűvé teszi azt a véleményt, hogy egy újabb konkrét esetben régebbi felfogását a Reichsgericht is megváltoztatná. Minél határozottabban alakul azonban ki a bíróságoknak ez a gyakorlata, *annál több ok van arra, hogy ez törvénybe is foglalassák, hogy alkalmazása ne csak fakultatív, hanem minden hatóságra és minden bíróságra nézve egyaránt kötelező legyen.*

A munkásmozgalmakkal kapcsolatos kihágások mindinkább szaporodván, a sztrájkok a rendőrséget és az ügyészséget mindtöbbet foglalkoztatták.

Németországban a császári statisztikai hivatal 1911-ben 2566 sztrájkot jegyzett fel, melyek közül 735 = 28.6% foglalkoztatta a rendőrséget és 486 = 18.9% az

állami ügyészséget. Hogy a sztrájkok mindinkább büntetőügyi eljárást igénylő deliktumokkal kapcsolódnak, azt a következő kis összeállítás bizonyítja:

	a rendőrséget	a sztrájkok közül foglalkoztatta	államügyészséget
1902		23.9%	12.8%
1903		26.8%	17.1%
1904		21.6%	16.6%
1905		22.7%	17.7%
1906		24.2%	17.7%
1907		26.3%	17.3%
1908		25.8%	18.8%
1909		29.1%	19.4%
1910		27.2%	18.3%
1911		28.6%	18.9%

Éppen egy évtizedes szünetelés után a Zuchthausvorlage-val kapcsolatos 1899. évi törekvések megújultak. Mivel magyarázható az 1899. és 1910. éveknek egymáshoz való ebbeli hasonlósága?

Mindkét év a konjunktúra fellendülésének jegyében áll, mely természetesen a munkásküzdelmek aranyideje. A munkaadó sohasem érzi a sztrájkot súlyosabban és zavaróbban, mint kitűnő konjunktúra idején, mikor a rendelések egymást zsúfolásig követik és munkáshiány van, sohasem annyira tűrhetetlen a szakszervezetek hatalmaskodása és természetesen az ezzel szemben való védekezés is sohasem látszik időszerűbbnek.

A munkaadókat a Zuchthausvorlage csúfos bukása nagyon elkésérrítette és a hatósági támogatásba helyezett bizalmukban és reménykedéseikben csalódván, kénytelenségéből az önségély alapjára helyezkedtek.

A szászországi *Crimmitschau*-ban 1903 őszétől kezdve hónapokon át dúló általános sztrájkmozgalom a vidék egész textiliparát pusztulással fenyegette. A szociáldemokrata szakszervezetek erre az erőpróbára már régóta készülődtek és a legteljesebb győzelemre számítottak. Ámde győzelem helyett teljes vereséget szenvedtek, mert túlzásaik a Centralverband Deutscher Industrieller tagjait ad hoc munkaadóegyesület alakítására készítették, mely a szász iparosokat közvetlenül is hathatósan támogatta s melyből 1904 január havában a *tiaupt-stelle Deutscher Arbeitgeberverbände*, 1904 júniusában pedig a *Verein Deutscher Arbeitgeberverbände* alakult, melyek egyenként átlagban 1.3-1.3 millió munkást foglalkoztató munkaadó szervezeteket egyesítenek.

A munkásszervezetek crimmitschauer túlzásai és a munkaadószerkezedeésnek ugyanakkor szerzett győzelme adott utóbbinak oly hatalmas lendületet, hogy a különböző szervezetekbe tömörült, összesen három millió munkással szemben a munkaadószervezetek ma már összesen 4.4 millió munkást számolnak.

E számok azonban nehogy tévedésbe ejtsenek, azt az impressziót keltvén hogy a munkaadószervezetekhez több munkás tartozván, ezek az erősebbek. A munkásszervezet tagjait egymástól semmiféle külön érdekek sem választják

el, s így teljesen homogének lévén, mindig sokkal erőteljesebbek, mint a teljesen laza munkaadószervezetek, melyeknek tagjai között a kereskedelmi érdekeknek áthidalhatatlan ellentétei tátonganak. A munkások szakszervezeteit az 1904 telén Crimmitschauban szenvedett vereség pár évre visszavetette, de a munkaadószervezkedés hatalmas lendületétől is némileg megijedtek. Ezek voltak a munkaadószervezetek fejlődésének aranyévei.

Az 1905-1907. évig tartó jó konjunktúra idején nagy reményeket tápláltak a munkaadószervezetek akkor megindult fejlődése iránt, mely remények azonban csak szerényebb mértékben teljesedtek. A tagok számának szaporodása stationár állapothoz jutott, a kizárás fegyverét pedig mind ritkábban alkalmazták. Természetesen sok sztrájkot sikerült a kizárással való fenyegetéssel elhárítani vagy megszüntetni. Másrészt azonban két nagy kizárás (az építőiparban 1910-ben és a hamburgi faiparban 1911-ben) eredménytelenül járt és a nagy munkaadó központok, az alcsoportjaiknak általános kizárás iránti sürgetését a tagok szétágazó érdekei miatt több ízben kénytelenek voltak visszautasítani. (A fémiparban 1911. augusztusban, a dohányiparban 1911. novemberben). A munkaadószervezetek fenntartása folyton több és több pénzbe kerül. Az *építőipar* az ellenállási alapja javára külön gyűjtéseket rendez, a *westfáliai* vas- és acéliparosok szervezete 1911. decemberben, a *Gesamtverband deutscher Metall-industrieller* 1912. tavaszán a tagdíjakat jelentékenyen felemelte (utóbbi pro 100 munkás eddig 5, most 30 márka), azonkívül a Streikentschädigungsgesellschaft-hoz való csatlakozást kötelezővé tette. A hamburgi munkaadószervezet sztrájkkárpótló alapja 1912. január 1-vel az évi bérösszeg 2⁰/₀₀-jára rúgó hozzájárulásokat a kétszeresre emelte.

Mindezek után nem csodálható, ha a munkaadószervezetekben a kizárás és a sztrájk elleni biztosítás, tehát az *önsegély* eszközei iránti bizalom némileg csökkenőben van és az a régi hajlandóság, hogy a szakszervezeti mozgalmak ellen az állam és a törvényhozás segítségéhez kell folyamodni, újból felébredt.

A dolgozni kívánó munkások védelmére irányuló beadványok sorozatát a *kölni munkaadószövetség* 1910. január havában kezdte meg, melyet a kereskedelmi és iparkamarák, ipartestületek, legkülönbözőbb gazdasági és munkaadó-egyesületek stb. részéről a belügyi kormányhoz beadott hasonló célú felterjesztéseknek egész áradata követett. Egyes részletekben e beadványok egymástól meglehetősen eltérnek, többnyire azonban azt kérik:

1. hogy a sztrájkörállás egyáltalában betiltassék,
2. a dolgozni kívánó munkások kellőképpen megvédessenek és pedig azáltal, hogy zaklatásuk súlyos büntetéssel sújtassék,
3. a vétkesek azonnal elítéltessenek.

Megjegyzésre méltó, hogy a Kölnből kiindult akció sikerét a szociáldemokrata sajtó alaposan megtépázta és pedig azzal, hogy ezt a mindenesetre diszkréciót igényelt emlékiratot, átadása után alig néhány nappal, teljes szövegében publikálta és kellő kommentár kíséretével, ellene az egész országot föllármázta.

E kérdésben az utolsó két év folyamán szinte az összes munkaadó-testületek megnyilatkoztak és a kormányhoz minden oldalról nap-nap után érkeztek a különböző felterjesztések. A vélemények azonban már az iparosok főcörébe is nagyon szétágazók. A gyáriparosok és kismesterek túlnyomó része Inkább bízik a törvényhozóban, mint a bírákban, amiért is ezek a sztrájkörállás törvényes eltiltását kívánják. Ily értelemben nyilatkozik a *Zentralverband*, a *Verband bayerischer Industrieller*, *Verein deutscher Arbeitgeberverbände*, *Verband von Arbeitgebern im bergischen Industriebezirk*, *Arbeitgeberverband deutscher Papier- und Zellstofffabrikanten*, a kamarák túlnyomó része, az asztalos és lakatos ipartestületek szövetségei stb.

Általában nem ajánlják e tilalmat valamilyen kivételes törvény vagy a 153. §-hoz csatolt novella útján leplezetlenül kimondani, mert az ily tervezetet azonnal „Ausnahmegesetz”-nek bélyegeznék, úgy hogy rövidesen a Zucht-hausvorlage sorsára jutna. Ezért kívánatosabbnak látják ezt valamilyen általános körülírásba foglalni és a Btk.-be illeszteni.

Általában irányadóul szolgál a *Hauptstelle Deutscher Arbeitgeberverbände* 1911 december 9-iki közgyűlésének határozata, mely az új büntetőtörvénykönyv 241. §-ának következő fogalmazását javasolja:

»Wer durch gefährliche Drohung einen anderen in seinem Frieden stört, wird mit Gefängnis oder Haft bis zu einem Jahre oder mit Geldstrafe bis zu 1000 Mark bestraft.

Einer gefährlichen Drohung im Sinne des ersten Absatzes macht sich auch derjenige schuldig, der es unternimmt, Arbeitgeber, Arbeitnehmer, Arbeitsstätten, Wege, Strassen, Plätze, Bahnhöfe, Wasserstrassen, Häfen oder sonstige Verkehrsanlagen planmässig zu überwachen».

A *brémai*, *esseni*, valamint *altonai* kamarák felterjesztései szerint a dolgozni kívánó munkások védelmére vonatkoztatható törvényes határozmányok, az Ipartörvény 152. és 153. §-ai épp oly elégtelenek, mint a büntetőtörvénykönyvnek sértés, fenyegetés, zsarolás, házi béke elleni merénylet stb.-re vonatkozó határozmányai, mert nagyon nehéz a tényálladék megállapítása és a tettes felderítése. Emlékirataikban hangsúlyozzák, hogy:

Minden baj okozója a sztrájkörállás, ha ezen segítenének, a baj gyökerében orvosolva volna. A sztrájkörállás okozza a tettelegességeket, verekedéseket és a sztrájkokat kísérő egyéb ily meg nem engedhető jelenségeket.

Az ipartörvény alapján ezek ellen csak akkor szabad eljárni, ha testi merényletek és bebizonyítható becsületsértések már tényleg előállottak, pedig perventív kellene ezeknek elhárításán dolgozni. Ámde nem elég a dolgot csak a rendőri eljárásra bízni, mert a rendőrség csak az esetben léphet közbe, ha a nyilvános utcák és terek szabad forgalma van akadályozva. A rendőrségnek tehát csakis akkor szabad közbelépnie, ha az utca közbiztonságát és közlekedését látja veszélyeztetve.

A munkát kereső számára már magában az örállásban kényszer van, őket visszariasztja attól, hogy a kínálkozó munkaalkalmat elfogadják és igen nagy személyes bátorság kell ahhoz, hogy e kényszerrel dacoljanak. A szakszervezetek az örállásban látják legkitűnőbb fegyverüket és ez az oka a sztrájkok rohamos terjedésének is. A jelenlegi

törvényes szabályozások még a legbelátóbb bíró kezét is súlyosan megkötik. De a sztrájkörállás betiltásán kívül sztrájkokból folyó kihágások büntető eljárásának sürgössé tétele is égetően szükséges.

Ezzel a nézettel homlokegyenest ellenkezőleg *Berlin, Darmstadt, Emden, Insterburg, Landshut, Posen, Regensburg* kereskedelmi kamarái a *dolgozni kívánó munkások jelenlegi védelmé* teljesen kielégítőnek tartják, egyéb kamarák pedig a sztrájkörökkel szemben csupán a rendőrség erőteljesebb fellépését óhajtják.

A német *Handelstag* választmánya még 1912. márciusában a törvényes eljárást szükségesnek jelezte és a németországi kereskedelmi kamarákhoz e kérdésben köriratot intézett; 60 kereskedelmi kamara közül csak három volt a jelenlegi állapottal megelégedve és négy válaszolta, hogy kerületében még nem állanak kellő számú tapasztalatok rendelkezésre, míg az összes többieknek véleménye oda irányult, hogy sürgős eljárás szükséges. A kamarák $\frac{2}{3}$ része törvényes intézkedéseket kíván és a nagy többség a sztrájkörállás kifejezett eltiltását óhajtja. Különösen a kisiparosok köréből valóságos vészkiáltás hangzott. Még a munkások soraiból is a sztrájkörállás eltiltását kívánták a hazafias, a békés célzatú munkásegyletek.

A német konzervatív választóegyesület beadványának konklúziója ez:

Da die staatsfeindliche Sozialdemokratie in rücksichtsloser Weise in den ihr zugänglichen Betrieben, in Fabriken, in Werkstätten und in andern Gewerben ihre Ziele mit offener Gewalt durchzusetzen sucht, und zwar vielfach mit Erfolg, möge die königliche Staatsregierung in Bälde ein Gesetz zum Schutze der Arbeitswilligen und zum Verbot der Verrufserklärung im Bundesrat in Antrag bringen. Selbst Freisinnige im Deutschen Reich und Republikaner im Auslande erheben diese Forderung. Das Deutsche Reich kann nicht länger einen grossen und wertvollen Teil seiner Bürger der wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Achtung durch eine Schar gewissenloser Hetzer aussetzen.

A kikészítő és a kisebb iparokat felölelő *Bund der Industriellen* 1912 november 7-iki ülése szerint a *Hauptstelle* és a *Centralverband* javaslata ellen maguknak a munkaadóknak kellene tiltakozniuk, mert a munkaadószervezeteknek is lehetetlenné tenné kizárások alkalmával a gyárak megfigyelését, a kartelleknek a tagok ellenőrzését. Ha pedig a törvényt csakis a munkásokra vonatkoztatnák, úgy csakis a munkások ellen irányuló kivételes törvény volna, noha megjegyezhető, hogy a munkások betegség- és balesetbiztosító törvénye, vagy a rokkant törvény is ilyen. A kikészítő iparok e javaslatot nemcsak liberálisabb világnézetük folytán elleneznék, hanem azért is, mert meggyőződésük szerint *az ily törvény a munkástömegeket radikálisabbá, a mozgalmakat élesebbé tenné és a kisebb munkaadó, különösen a vidéken, a szak-szervezeti munkástömegek között még súlyosabb helyzetbe kerülne.*

A szervezkedési szabadság ilyen megszorítását csak a szociáldemokrata, hanem az antiszociáldemokrata, keresztény, nemzeti és sárga szervezetek is egyaránt megszenvednék.

Sok iparos véleménye, hogy a munkásságnak a szakszervezeti befolyás alól való felszabadítása és nemzeti szervezetekbe való tömörítése hiú reménység és kár az erre fordított rengeteg fáradsáért.

A munkásharcok területén sajnálatraméltó állapotok uralkodnak, melyeknek elhárításáról sürgősen gondoskodni kell. E végből a *Bund der Industrieller* szerint a mostani törvények keretein belül a megadott hatalmi eszközöknek a végrehajtó hatóságok részéről való szigorú alkalmazása által a közrend tisztelete és az államhatalom intézkedéseiben való bizalom volna ismét helyreállítandó. *A Bund-nak szilárd meg-*

győződése, hogy a mostani jogállapot sokkal nagyobb mértékű védelmet nyújt a sztrájkörállások alkalmával szokásos kihágásokkal szemben, mint amennyit eddig ebből a védelemből igénybe vettek. Azonban részéről is szükségesnek tartja a büntető eljárás gyorsítását.

A Bund-éhoz hasonlóan a vele közeli relációban álló *Verband Mitteldeutscher Industrieller*, Frankfurt a. M. 1912 okt. 17-én tartott ülésében egyhangúlag elfogadott határozati javaslata szerint: A Szövetség az ez év júniusában rendezett körkérdés alapján megállapította, hogy sztrájkok alkalmával a szövetség területén is összeütközésekre és a dolgozó munkások bántalmazására kerül sor. Mivel a szövetség véleménye szerint sem valami speciális törvény, mely esetleg az 1899. évi törvényjavaslat mintájára készülne, sem a sztrájkörállás teljes tilalma nem volna megfelelő eszköz arra, hogy ezeknek az állapotoknak véget vessen, vagy csak hogy azokat szelídítse, szükségesnek tartja, hogy a mindenkire egyaránt érvényes *birodalmi büntetőtörvénykönyv kereteiben teremtsenek olyan normák*, melyek az egyes emberek akarati szabadságát, hivatása gyakorlására való jogának akadálytalan érvényesítését és munkaközben való feltétlen sértetlenségét számára biztosítják. A Szövetség ennél fogva sajnálja, hogy az 1909-ben publikált új büntetőtörvénykönyv tervezetének előkészítő bizottsága erre a feladatra figyelmet nem fordított és elvárja a tervezet átdolgozására kiküldött bizottságtól, hogy e problémának alkalmas megoldására fog törekedni. Egyébként a Szövetség kijelenti azt is, hogy a meglévő törvényes intézkedéseket, míg a fentemlített reformra sor nem kerülhet, abban az értelemben, ahogyan azokat a felső bíróságok magyarázzák, kielégítőnek tartja.

Még a legmérsékeltebb álláspontot foglalja el a *Hansabund*-nak 1912 májusban a kormány elé terjesztett emlékirata: „Der Schutz des Rechts auf Berufsausübung gegen unerlaubten Zwang,” mely az Ipartörvény 153-ik §-ában foglalt tényálladék kibővítését és *a sztrájkörállás törvényes eltiltását sem kívánatosnak, sem célravezetőnek nem tartja*. A sztrájkörállás korlátozására rendőri intézkedések elegendők, melyek azonban a nyilvános rend és közbiztonság fenntartásának érdekében energiával és belátással alkalmazandók. A visszaélések az idézett törvény 153-ik §-a és Btkv. sok más határozománya révén már ma is korlátozhatók. A törvényekben foglalt büntetések súlyosbbitása nem volna indokolatlan, de energikus hatósági intézkedésekkel elkerülhető volna.

A berlini *Aeltesten der Kaufmanschaft* a *Deutscher Handelstag* körkérdése folytán 1913 február elején foglalkozott e kérdéssel és vizsgálva, vajjon a dolgozó munkások védelme sztrájkok alkalmával tényleg elégtelen-e és ha igen, úgy ez megfelelő törvényes intézkedések hiányán, avagy a fennálló rendelkezéseknek lagymatag avagy helytelen alkalmazásán múlik-e, a testület oda nyilatkozott, hogy a sztrájkörállás valóban nagyon alapos panaszokra ad okot, amennyiben a dolgozó munkások a sztrájköröktől tényleg sokat szenvednek; azonban a testület véleménye szerint e kihágások ellen a létező törvények helyes alkalmazás esetén elegendők. Ámde ezeket teljes mértékben kell érvényesíteni, *ami nem annyira a munkaadóknak az érdeke, mint maguké a munkásoké, kiket szabad elhatározási jogukban az erőszakoskodásokkal szemben az államhatalomnak kell megvédeni*. A sztrájkörállás törvényes eltiltását a testület nem ajánlhatja, *minthogy a sztrájkörállás fogalma jogilag nagyon nehezen körülhatárolható és a dolgozó munkások zaklatása más eszközökkel*

még nagyobb mértékben lehetséges. A becsületsértés, zaklatás, testi merénylet, erőszak stb.-re (Beleidigung, Nötigung, Verleumdung, Erpressung, Drohung, Körperverletzung) vonatkozó Btkvi határozományoknak egymástól való szisztematikus szétválasztása alapos vizsgálat tárgyává volna teendő, mikép azt egyébként az új Btkv. szerkesztésénél máris tervezik.

A szakajtóban feltűnést keltett v. *Landmann* ny. miniszternek a *Deutsche Juristenzeitung* 1913 február 1-ei számában közzétett értekezése, mely szerint:

A sztrájkórállás eltiltása csak akkor volna igazolt, ha a sztrájkörök pusztá jelenléte a dolgozni kívánó munkásokat annyira megfélemlítené, hogy közülük bár csak néhányan is félnének dolgozni. Noha ez is előfordulhat, *de mégsem hihető*, hogy a sztrájkörök pusztá jelenléte ilyen hatást gyakorolna. Előfordulhat továbbá, hogy dolgozni kívánó munkások, kiknek neveit a sztrájkörök megállapították, néha nem a gyárkapunál, de vagy úton, vagy lakásukban inzultáltak; ámde ezek a támadók nem a sztrájkörök, tehát nem volna helyes, ha e miatt ezeket büntetnék.

Az is lehetséges, hogy a dolgozó munkások neveit a sztrájkörök azért állapítják meg, hogy a sztrájkvezetőség őket a korcsmásosai, boltosai által is, kiknél élelmisszereiket szokták vásárolni, szintén bojkottáltassák. Ámde ily esetekben a bojkott okozója ellen az ipartörvény 153. §-a alkalmazható. Ebben az esetben sem látom be azt, vajjon miért kellene magukat a sztrájköröket büntetni. Inkább abból kellene kiindulni, hogy a munkásküzdelmeknél az ellenfél megfigyelése egy igazolt és szükséges fegyver, mint-hogy ez a megfigyelés teszi lehetővé a küzdő fél számára annak a megfigyelését, vajjon a küzdelem eredményes lesz-e, avagy kilátástalan és ezért megszüntetendő.

Aki a munkásokat a sztrájkórállástól eltiltani akarná, az ezzel a munkaadók pártjára áll. Ebben az esetben igazság szerint a munkaadókat is el lehetne tiltani kizárásaiknak ellenőrzésétől. Amikép a szakszervezet a bojkottot a sztrájkörökkel ellenőriztetni, ép úgy ellenőrzi a munkaadók a kizárt munkásokat fekete listáik vagy közvetítők útján. A munkaadók által kizárt munkások is „dolgozni kívánó munkások”, kik a munkaadók ezen intézkedése miatt ép oly nehezen jutnak munkához, ép oly zaklatásoknak vannak kitéve, mint a sztrájkörök részéről azok, kik valamely sztrájkban nem akarnak részt venni. Preventív intézkedések szempontjából sincs igazolva a sztrájkórállás eltiltása. Minden visszaélést, anélkül, hogy új törvényes intézkedések kellenének, a rendőrség tervszerű ügyes és energikus eljárással előzetesen elháríthat. Ámde a kellő időben és nem fiatal, tapasztalatlan, könnyen izguló, hanem higgadt és elegendő számú rendőr álljon rendelkezésre, kiket a munkásokkal nyugodtan beszélni tudó kipróbált tisztviselők vezessenek.

Nagy sztrájkoknál, hol egyszerre több ezer munkás sztrájkol, a sztrájkórállás eltiltása teljesen hiábavaló. A Ruhr-völgyi 1912. évi bányászsztrájknál nem a sztrájkörök zavarták a dolgozni kívánókat, hanem a sztrájkoló tömeg, mely a gyárak bejáratai előtt táborozott, a felzgatott asszonyok és gyerekek, kik az utcákon hömpölyögtek és a zavart kedvelő csirkefogók, kik minden ily alkalmat kihasználnak, hogy szabadon garázdálkodhassanak. Ily tömegsztrájkoknál a terrorizmus egészen más formákat kap, mint amilyen a gyárba való menetelnél, vagy onnét való távozáskor a sztrájkörök által kifejezésre juttatott szokásos figyelmeztetés. A legbiztosabb védelem a dolgozni kívánó munkások számára az, ha a sztrájkok és kizárások egyáltalában elkerültenek. Ennek pedig az a legbiztosabb eszköze, ha mind a munkások, mind a munkaadók az összes iparokban annyira szervezkednek és a küzdelemre annyira felkészülnek, hogy egyik fél se merjen harcba bocsátkozni. »Si vis pacem para bellum».

Azok az ipari egyesületek, melyek a sztrájkörállás törvényes eltiltása ellen nyilatkoztak, ezt az állásfoglalásukat tehát, azzal okolják meg, hogy e tilalom a munkaadószervezetekre nézve is korlátozó visszahatást szülhetne, továbbá azzal, hogy ez a munkások ellen intézett kivételes törvény volna.

Ezekkel a nézetekkel szemben *Dr. Tänzler a Hauptstelle Deutscher Arbeitgeberverbände* syndikusa azt bizonyítja (*Der Arbeitgeber*, 1913, február 15), hogy a munkaadók egyáltalában semmiféle oly eszköz fölött sem rendelkeznek, aminőt a munkások kezében a sztrájkörállás képvisel.

A sztrájkörök a dolgozni kívánó munkásokat rábeszéléssel vagy erőszakkal, a sztrájkban való részvételre akarják rábírní. *Landmann* és a passzívabb álláspontot elfoglaló ipari egyesületek a sztrájkörök legfőbb feladatát abban látják, hogy magukat a sztrájkokat ellenőrizzék és őket a szakszervezetük elleni esetleges hűtlenségtől visszatartsák: Ez naiv és téves nézet, melyből az a helytelen felfogás is következik, hogy a munkások sztrájkörállása egyenértékű a munkaadóknak a kizárást ellenőrző telefoni tudakozódásaival. A munkásszakszervezetek ép oly mértékben használhatják és használják is a telefont és a könnyű közlekedési és összeköttetési alkalmakat, mint a munkaadók.

Landmann szerint az ellenfél megfigyelésére mindkét félnek joga van. Igen ám, *csak hogy a sztrájkörállásnál az ellenfél nem annyira a munkaadó, mint a magukat a sztrájkmozgalmaktól teljesen távol tartó nyugodt munkások.* A kisebbség a többségre akarja a saját akaratát erőszakolni.

Ezek az elméleti szociálpolitikusok a sztrájkörállást bizonyos ködös magaslatu absztrakt szférából ítélik meg és nem tényleges tapasztalatokból. Így például *Landmann „nem hiheti”*, hogy a sztrájkörök egyszerű jelenléte már megfélemlítő hatást gyakorolhatna, mely nézetét bárki, aki egy munkásmozgalmat megfigyelt, helytelennek fogja minősíteni. A legelőbbben a Ruhrrevier 1912. márciusi sztrájkjával érveltek, melynél a sztrájkörök tényleg nem igen szerepelhettek. Csak hogy a sztrájkörállás törvényes megtiltását nem is annyira az ily óriás sztrájkok kívánják, melyek szerencsére a kivételekhez tartoznak, hanem a naponta előforduló kisebb sztrájkmozgalmak, melyek a nyilvánosságot nem foglalkoztatják, melyek érdekében nem lehet az államhatóságot, a katonaságot oly hatalmas erővel mozgósítani, mint az említett és az egész vidékeket érintő óriás mozgalomnál, melyek azonban az általuk érintett munkaadókat ép oly mértékben fenyegetik, mint a Ruhr-völgyi sztrájk a bányatulajdonosokat. A sztrájköröktől épen a középnagyságú és kisebb üzemek szenvednek a legtöbbet és a sztrájkörtilalom épen ezeknek az érdekeit szolgálja, melyek nem számíthatnak oly nagy katonai és rendőri asszisztenciára.

Az az érv, hogy ez „kivételes törvény (Ausnahmegesetz)” volna, szintén nem helytálló, mert hiszen már maga az a tény is, hogy a munkaadók a sztrájkörállás fegyveréhez hasonlóan nem rendelkeznek, azt bizonyítja, hogy ez a munkások egyoldalú érdekeit szolgáló *kivételes állapot* (Ausnahmestand) és az az intézkedés, mely e kivételes állapot megszüntetését és a normális viszonyok helyreállítását célozza, egyáltalában nem nevezhető *kivételes törvénynek*.

A sztrájkörállás, a dolgozni kívánó munkások védelme és a bojkottokkal kapcsolatos mindezek a kívánságok és javaslatok, a legkülönbözőbb felterjesztések és petíciók miatt a német parlamentet is gyakran foglalkoztatták.

Billow volt birodalmi kancellár így szolt: „*Ha az embernek joga van a sztrájkra, joga van a munkára is és ezt a jogot mindenféle terrorizmus ellen*

nyomatékosan meg kell védelmezni”. Azonban abban a véleményben volt, hogy a német törvényes jogszabályok a dolgozó munkások számára teljesen kielégítő védelmet nyújtanak.

Az utóbbi éveknek legfontosabb megnyilatkozásai voltak *Delbrück* államtitkárnak a Reichstagban 1912. február 29. és március 5-én adott nyilatkozatai, melyek szerint a birodalmi kormány sem az ipartörvénynek a szervezkedési jogra vonatkozó határozmányait, sem a sztrájkokkal kapcsolatos visszaélésekre vonatkozó büntető határozmányokat nem akarja megváltoztatni és visszautasít a dolgozni kívánó munkások védelmére irányuló bármily törvényjavaslatot, mely a sztrájkórállást általában eltiltani kíváná. E mellett azonban fontosnak és szükségesnek tartja a Btk.-nak oly módosítását, mellyel a személyes szabadság fokozottabb védelme volna elérhető. A kancellár 1910. december 10-én, a porosz belügyminiszter 1911. december 11-én kormánya nevében bejelentette, hogy hajlandó a szövetségi tanácsban az új büntetőtörvénykönyvben az akarat-szabadság elleni vétségekre a Btk. vonatkozó fogalmainak új körülhatárolását indítványozni és különösen a munkások szervezkedési kényszere ellen határozottan fellépni. E kormánynyilatkozatok értelmében tehát a döntő küzdelem az új Btk. parlamenti tárgyalásai alkalmával fog előállni.

A porosz igazságügyminisztérium az egész Németbirodalomból gyűjti a dolgozni kívánó munkások védelmére vonatkozó peranyagot, hogy a kérdéseket így minél több adatra támaszkodva tanulmányozhassa és meg fogja vizsgálni, vajjon a jelenlegi törvények tényleg megengednek-e olyan visszaéléseket, amelyeknek elhárítása csakis újabb törvény révén volna lehetséges. Az új Btk. szerkesztésére kiküldött bizottság is állandóan foglalkozik azzal a kérdéssel, vajjon a dolgozni kívánó munkások védelmének kérdése majd az 1920-ra tervezett új büntetőtörvénykönyvben rendeztessék-e, avagy e hosszadalmas munkálat miatti késésre való tekintettel már előzetesen és pedig novelláris úton.

A *Reichsjastizamt* szükségesnek látja a büntetőjog folyamatban levő reformmunkálatai kapcsán a Btk. 240-ik (zsarolás és 241-ik (fenyegetés) §-ainak új fogalmazását, amiért is a tervezet a 240-ik paragrafusra a következő szöveget ajánlja:

»Wer in rechtswidriger Absicht einen andern durch Drohung zu einer Handlung, Duldung oder Unterlassung nötigt, wird mit Gefängnis oder Haft bis zu 2 Jahren oder mit Geldstrafe bis zu 3000 M. bestraft».

A büntetés mértékétől eltekintve ebben a fogalmazásban újítás a „rechtswidrige Absicht” alkalmazása, mely az előbbi („Wer einen andern widerrechtlich . . .”) fogalmazás helyébe lépett; hasonlóképen most „Drohung”-ról szól, míg eddig »Bedrohung mit einem Verbrechen oder Vergehen”-ről volt szó. Ez a tervezet nem akar ezzel az új fogalmazással a bojkottok ellen és a dolgozni kívánó munkások védelmére büntetőjogi eszközt nyerni. Minthogy azonban a „rechtswidrig” fogalmát jelenleg „nicht auf einem zivilrechtlich gültigen Anspruch beruhend”-re értelmezik, a sztrájkjal azzal a célzattal való fenyegetés, hogy ezzel béremelést érjenek el, szintén e paragrafus alá eshet.

Szakszervezeti oldalról e miatt ezen értelmezés ellen a legélesebben tiltakoztak, míg a munkaadók részéről erre vonatkozólag semmiféle nyilatkozás sem történt. Még a Hansabund emlékirata is büntetendőnek tart „jede mittels rechtswidriger Drohung unternommene Nötigung” ot, ugyanígy a göttingeni kamara.

A munkaadók még több reménységgel vannak az új 241-ik §-al szemben, melyet a tervezet a következőben fogalmaz:

„Wer durch gefährliche Drohung einen andern in seinem Frieden stört, wird mit Gefängnis oder Haft bis zu einem Jahre oder mit Geldstrafe bis zu 1000 M. bestraft”.

Mintogy az eddigi 241-ik §-ban csak oly fenyegetésről van szó, mely „Bedrohung mit der Begehung eines Verbrechens”, ez az új fogalmazás oly elasztikus, hogy nagyon szabadon értelmezhető. A szociáldemokraták szerint egy látogatás vagy vita nagyon könnyen oly veszélyes fenyegetésnek volna minősíthető, mely valaki mást a békéjében zavar. Nem volna nehéz sztrájkkal, bojkottal vagy kizárással való bármiféle fenyegetést e paragrafus alá vonni. Sem a szakszervezeti vezetők, sem a sztrájkörök, de még a munkaadószervezetek bármely nyilatkozata sem volna biztos. A munkaadók előtt azonban ez az új fogalmazás általános tetszésre talált, ámde hogy még biztosabb alapra helyezkedjék, a *Centralverband* 1911. július 1-ei emlékiratában az 1899-ik évi Zucht-hausvorlage fogalmazásához simulva, az előbbihez még a következő fejezet csatolását javasolta:

„Einer gefährlichen Drohung im Sinne des ersten Absatzes macht sich auch derjenige schuldig, der es unternimmt, Arbeitgeber, Arbeitnehmer, Arbeitsstätten, Wege, Strassen, Plätze, Bahnhöfe, Wasserstrassen, Häfen oder sonstige Verkehrsanlagen planmässig zu überwachen.”

Bár e pótlás még a békés sztrájkörállást is büntethetővé teszi, a szakszervezetek elleni védelem szempontjából sok iparosnak még mindig nem elég, amiért is a *Verband Bayerischer Industrieller* 1912. áprilisában ezt a javasolt második bekezdést a következőleg fogalmazná:

„Der gleichen Strafe verfällt wer es unternimmt Arbeitgeber, Arbeitnehmer, Wege, Strassen, Plätze, Bahnhöfe, Wasserstrassen, Häfen oder sonstige Verkehrsanlagen planmässig zu überwachen, oder wer auf andere Weise aus Anlass von Arbeitskämpfen oder Lohnbewegungen die freie Willenbestimmung eines andern durch Drohungen zu beschränken sucht.”

A Hansabund emlékirata ebben a kérdésben is önálló álláspontot foglal el. A Btk. 241. §-ának kibővítése kapcsán különösen annak büntetését javasolja, aki „einen andern durch eine ihn in seinem Ansehen gefährdende Drohung in seinem Frieden stört”, mely fogalmazás a fentiekől minden esetre távol áll.

A mérsékelt kathéderszocialista, Gerhard *Kessler*, az *Annalen für Sociale Politik und Gesetzgebung* 1912. IV. számában „Zur jüngsten Entwicklung der Arbeitgeberverbände” című kitűnő tanulmányában e kérdésekről továbbá a következőket írja:

A német munkásmozgalommal kapcsolatos erőszak és durvaság elleni panaszok egyáltalában nem alaptalanok. A kérdés csupán az, vajjon leküzdésükre nem kínálkozik-e jobb mód, mint új törvények létesítése?

Hogy a terrorizmus túlnyomó része a sztrájkórállás eltiltásával nem volna elhárítható, az alig szenved kétséget. De szükséges-e új büntető határozmányok után kutatni? Ha a mai eszközöket energikusan és helyesen alkalmazzák, nem volna ez elegendő? A Hansabund a hatóság és a rendőrség nyomatékosabb fellépését kívánja., A hatóságok úgy sem igen állanak a sztrájkoló munkások pártján, sőt a rendőrség a munkátlannal ácsorgó sztrájkoló munkások csoportosulásai ellen oly tapintatlanul szokott fellépni, hogy az elkeseredést ezzel még inkább növeli. De inkább lépjen fel a rendőrség és katonaság az utcai fegyelem érdekében a legerősebb eszközökkel, mint a hogy márciusban a Ruhr vidéken tette, semminthogy a sztrájkörök ellen általános törvényt hozzanak! Az 1912. évi Ruhrrevier sztrájkból több mint 2000 pör keletkezett. Azonban mégis inkább a fennálló törvényeknek kíméletlen alkalmazása, semmint egy új büntető-jog létesítése, amely a » Rechtswidrigkeit» és «gefährliche Drohung» kaucsukszerűen, elasztikus fogalmaival az egész munkásmozgalmat halálosan átkarolhatná. Hát még az oly büntetőjog, mint a minőt a Centralverband és a bajor iparosok követelnek, melyeknél ugyan a dolgozni kívánó védelméről van szó, de a gyáriparosok védelmét értik alatta. A szervezkedési jog kinövéseiről beszélnek és magára a szervezkedésre céloznak. A sztrájkörök elnyomását kívánják, de a sztrájkok elfojtását értik alatta.

Az a kérdés, vajjon az akaratszabadság elleni vétségekre vonatkozó büntetőjogi határozmányokat nem kellene-e teljesen újból rendezni, a legkomolyabb megfontolásra érdemes.

Ha a sztrájkórállásban sem fenyegetés, sem erőszak nem volna, úgy nem lehetne betiltani. Ámde a sztrájkörök mindig nekiállnának azt bizonyítani, hogy ők a határokon belül maradtak. A sztrájkpörök száma végtelenül megszaporodnék, gyakorlatilag azonban mitsem tudnánk használni. Mert a sztrájkór váltig állítgatná, hogy csakis a sztrájk-állapotok felől kívánt tájékozódni és a dolgozó munkásokat a sztrájk fennforgása felől tájékoztatni. A bíróság még a rendőrségnél is nehezebben volna hajlandó ily esetekben eljárni. Végtelen sok költség és fáradtság dacára csakis a szociáldemokráciának adnánk újabb izgatási anyagot.

A jelenlegi törvényes eszközökkel sokkal hatásosabban lehet eljárni, feltéve, hogy a hatóság az ipar tényleges érdekei iránt kellő érzékkel bír. A *Reichsgericht* a rendőrséget felhatalmazta, hogy a közbiztonság, béke és kényelem érdekében a közlekedést zavaró sztrájköröket eltávolítsák. Ha a hatóságok közegeit e határozmány kellő alkalmazására kioktatnák, kivételes törvényre gondolni sem kellene.

A munkások terrorizmusa ellen a legsúlyosabb büntetések épp oly keveset használnak, mint a párbaj ellen. *Mindkét esetben bizonyos mértékben nevelési kérdéssről van szó.* Itt a belénk nevelt becsületbeli felfogás minden büntetéssel dacolva a párviadalra kényszerít, amott ugyanezek a belénk nevelt becsületbeli felfogások minden büntetés dacára ama nézetünk érvényesítésére ösztönöznek, hogy a sztrájkbontók árulók és gazemberek. Ha majd egy jobb nevelés — amire különösen a szakszervezettek hivatottak — a munkásokat annak a belátására fogja terelni, hogy az ellenvéleményt is tiszteletben kell tartaniuk, hogy az ellenfélben is tisztességes embert lássanak, hogy az övéktől eltérő politikai, erkölcsi és vallási ideálokot respektálják, akkor a jelenlegi terroristikus esetek ³¹/₄ része el fog tűnni.

Ha a munkások szakszervezeteit küzdelmeiknek ettől a legfontosabb fegyverétől megfosztanák, nagyon valószínű, hogy a legalább könnyebben

ellenőrizhető sztrájkórállás helyett sabotage, „*direkt akció*” lennének a munkásmozgalmak természetszerű eszközei.

Ha magának a legközelebről érdekelt ipari szaktestületeknek a „véleménye egymásától ennyire eltérő, alig csodálható, hogy a Reichstagban 1912. május 24-én a dolgozni kívánó munkások védelmére vonatkozó külön törvény létesítése ellen névszerinti szavazással 273 képviselő szavazott 62-vel szemben.

A folyó 1913-ik év január 21-26. között a német összkormány költségvetésének második olvasása alkalmával a konzervatív pártok a sztrájkórállás törvényes eltiltása, tehát a dolgozni kívánó munkások erőteljesebb védelme érdekében újabb javaslatot terjesztettek elő, melyet azonban a túlnyomó többség 52 szavazat ellenében újból elvetett.

Dr. *Delbrück* belügyi államtitkár kormánybeszédében bár elismerte a sztrájkörök miatt előálló bajokat, azonban tagadta, hogy e bajokon törvényes tilalom segíthetne. A dolgozni kívánó munkások elleni terrorizmus szerinte csak kisebb részben származik a sztrájköröktől, hanem inkább mindenféle dologtalan, munkakerülő sztrájkolóktól, asszonyoktól, gyerekektől, kik, mint franktírörök működnek és nemcsak az utcákon, hanem a műhelyekben, lépcsőkön és folyosókon, koreszmákban, boltokban stb. kellemetlenkednek.

Az államtitkár e véleményével elárulja, hogy a sztrájkörök hatását alábecsüli. A sztrájkörök már pusztá jelenléte elég arra, hogy a dolgozni kívánó munkás megrettenjen. A sztrájkörök minden erőszakoskodásnak okozói elég egynéhány elszánt erőszakos sztrájkoló ahhoz, hogy az ily dolgokra mindig kapható dologtalan csöcselket. a dolgozó munkások ellen uszítsák. A sztrájkörök jegyzik fel a dolgozni óhajító munkások neveit és adják át ezeket oly elemeknek, melyek minden elképzelhető módon és amikor arra csak alkalom kínálkozik e munkásokat zaklatják azzal a célzattal, hogy megkezdett munkájukat abbahagyják vagy azt meg se kezdjék. A sztrájkórállás törvényes eltiltása által ezen gyökeresen segítve volna.

Az államtitkár a törvényes védelem elutasítását továbbá azzal indokolja, hogy *a sztrájkórállás jogilag kifogástalan ténymegállapítása alig lehetséges.* Elé« baj, hogy a kormány azért, mert a tényállás formulázása nehéznek látszik, rendezetlenül hagy egy oly helyzetet, mely az ipart, kereskedelmet, kisipart, sőt maguknak a nyugodt munkásoknak érdekeit is a legsúlyosabban sérti. Bármily nehéz legyen is a ténymegállapítás, semmi esetre sem lesz lehetetlen és amit más ország meg tudott oldani, azt nálunk is el fogják találni.

Dr. *Tänzer*, a Hauptstelle Deutscher Arbeitgeberverbände syndikusa az „Arbeitergeber” 1913. február 1-ei számában *Delbrück* államtitkár nyilatkozatát továbbá a következő érveléssel támadja.

Az államtitkár azt hiszi, hogy a sztrájkórállás különösen orvoslandó kicsapongásain csak a sértésekre és erőszakoskodásokra vonatkozó büntetőjogi eljárás módosítása után lehet segíteni. A jelenlegi viszonyok miatt az ipartörvény 153. §-át elegendőnek találja. Az államtitkár tehát elismeri, hogy most bajok vannak, sőt a jövőre nézve a dolgozni” kívánó munkásoknak, a vállalkozónak és a köznek még fokozottabb mértékű veszélyeztetését jósolja. Mindamelllett megfelelő törvényes intézkedések létesítése által sefti a jelenlegi helyzetet megjavítani, Sem pedig a jövőbeli állapotokat előzetesen elhárítani non igyekszik. Az államtitkár a meglévő törvények erőteljesebb kezelésétől remél- orvoslást és utal a 2000 bűnvádi feljelentésre, mely a Ruhr vidéki köszénbányasztrájkot

követőleg a múlt év végén beadott. Tehát az államtitkár a panaszok számának szaporodásától reméli a helyzet javítását? Hiszen éppen a panaszok ily rohamos gyarapodása ijesztő bizonyossága annak, hogy a jelenlegi törvényes védelem elégtelen s hogy a dolgon csak egy határozott tiszta törvényes intézkedés javíthat, mely a sztrájkórállást egszersmindenkorra eltiltja.

Az államtitkár véleménye szerint a sztrájkórállás alkalmával előállott és törvényes felelőségre vont bűntények akkor is előálltak volna, ha e törvényes tilalom fennállana. Valószínű, hogy ha az új törvény csak oly büntetéseket állapítana meg, melyek már a jelenlegi törvényekben is bennfoglaltatnak, jobb a dologhoz hozzá sem nyúlni. A kívánt eredményt törvénnyel csak akkor lehetne elérni, ha oly szigorú büntetés iránt rendelkeznek, hogy az ezzel való fenyegetés a féktelenkedésre irányuló uszítást ellensúlyozni tudja.

A fentieket összegezve azt látjuk, hogy a törvényes megoldásra a politikai viszonyok Németországban folyton kedvezőtlenebbekké válnak. Az ipar-törvényben nem lehet a javításról gondoskodni, a büntetőtörvénykönyvben azonban megkísérlik. Nagy baj, hogy az iparosok között még e kérdésben is oly mélyreható ellentétek vannak, melyek a kormányt fölmentik attól, hogy érdekükben a szociáldemokratákkal szemben a harcot fölvegye.

Ausztria.

Az osztrák munkaadóegyesületek központja, a *Hauptstelle Industrieller Arbeitgeber-Organisationen* Bécsben már négy évvel ezelőtt s azóta is több alkalommal fordult a kormányhoz a dolgozó munkás védelme érdekében. Dr. *Klein* Ferenc igazságügy miniszter a beadványokra azzal a biztatással felelt, hogy az osztrák büntetőtörvénykönyv reformja alkalmával erre a kérdésre külön kiterjeszkednek és akkor majd a *Hauptstelle* álláspontját is ki fogják kérni.

Közben csakugyan megjelent a reform első tervezete, amely a *Hauptstelle* kívánásainak egy részét respektálta ugyan, s a javaslat indokolásában a központ beadványát majdnem szórói-szóra felvették, de a munkaadók jogos igényeit mégsem elégitette ki. Ekkor a munkaügyi tanácsban éppen a dolgozó munkások kielégítő védelmének kérdésében nagyobb vitát folytattak, s ezen a szociáldemokraták tiltakozása ellenére sikerült egy olyan véleményt elfogadtatni, mely az idevágó kívánásokat legalább részben megközelítette. Ehhez a szakvéleményhez a munkatanács tudományos kúriájának tagjai is csatlakoztak.

Bár az osztrák képviselőháznak az általános választójogon alapuló jelenlegi összeállítása miatt alig lehet remélni, hogy hasonló értelmű parlamenti intézkedésre kerüljön a sor, illetőleg hogy a dolgozó munkás védelmére megfelelő törvényt hozzanak, mégis megvan a remény arra, hogy a fejlődésnek ebben az irányban való megindítására lépéseket fognak tenni.

A szociáldemokrata munkásság kihágásai már Ausztriában is oly mérték-telenek, hogy a törvénykezésnek megfelelő irányban való módosítása a leg-sürgősebben szükséges, amit már az intéző körök is régen beláttak.

Több hasonló javaslat között Dr. *Schoepfer* képviselő a folyó év elején nyújtott be oly indítványt, melynek értelmében

a kormány felkérendő, hogy a munka szabadságának megvédését, azt a szabadságot, hogy a külső tényezők és szervezetek beavatkozásától teljesen függetlenül mindenki szabadon adhasson vagy vállalhasson munkát, külön törvénnyel és pedig

hatékonyabban megvédje, miként ez az 1870. évi április 7-iki (R. G. B. Nr. 43.) törvény alapján lehetséges.

A javaslat indokolásából a következőket kívánjuk kiemelni.

Az 1870. évi egyesületi törvény a munkásoknak jogot adott arra, hogy munkafeltételeiket közös megbeszélések alapján szabályozzák. Amióta azonban a szakszervezetek a szociáldemokrata terrorizmus eszközeivé váltak, a munkásmozgalmak oly mértékre hágtak és oly alakot öltöttek, mellyel szemben a törvényes rend fenntartása érdekében nyomatékosan állást kell foglalni.

A német ipartörvény tárgyalásakor már 1869-ben figyelmeztetett egy liberális képviselő arra, hogy: „*ha az egyesületi szabadságot proklamálják, azok számára is proklamálják, akik az egyesületekbe lépni nem hajlandók*!“. Az egyesületi szabadság tehát ne lehessen egyesületi kényszer.

Ámde ez megfelelő törvényes korlátozások hiányában az idők folyamán tényleg azzá vált. A szociáldemokrata párt nagyon jól értett ahhoz, hogy a munkásoknak ezt a szabadságát magáéhoz ragadja és azt, aki magát e kényszernek alá nem veti, a munkanélküliségbe taszítsa.

Hányszor kérték a zaklatott munkaadók, sőt maguknak a munkásoknak nyugodt elemei is a hatóságokat arra, hogy a dolgozni kívánó munkásokat a törvény teljes súlyával védje! A válasz azonban mindig csak az volt, hogy a jelenlegi törvények erre néni adnak módot. Ha tehát a törvény nem kielégítő, azt sürgősen módosítani és tökéletesíteni kell és pedig oly irányban, hogy bár az egyesületi szabadságot teljesen érintetlenül hagyja, viszont a pártterrorizmus zsarnokságától is megvédje.

A *Hauptstelle* szerint az egyesületi törvény (1870. R. G. Bl. No. 43) 3. §-a a büntetőtörvénykönyv 323. §-a kapcsán a következő szövegezéssel volna módosítandó:

»Wer einen Arbeitgeber oder dessen Beauftragten, und in den Fällen, wo der Arbeitgeber eine Gesellschaft, Genossenschaft oder ein Verein ist, deren Organe oder einen Arbeitnehmer bei Arbeitskonflikten, in denen einem oder mehreren Arbeitgebern eine Mehrheit von Arbeitnehmern gegenübersteht, tatsächlich misshandelt, mit Miss-handlungen bedroht oder gegen ihn ein anderes *rechtswidriges* Mittel der Einschüchterung anwendet um ihn an der Ausführung seines freien Entschlusses zu hindern Arbeit zu geben oder Arbeit zu nehmen, wird von dem Gerichte mit Haft bis zu 3 Monaten bestraft. Als Mittel der Einschüchterung gelten insbesondere: Verhöhnern, Verspotten, Ehrenbeleidigung, Ehrenkränkung jeder Art, Belästigung, Nachfolgen auf der Strasse, Bewachung oder Besetzthalten von Bahnhöfen, Landungsstellen, Zugängen zum Betrieb oder Abgängen von denselben».

Bár a sztrájk mozgalmaknak a büntetőtörvénykönyvbe ütköző túlzásai ellen az osztrák törvényes intézkedések sem nyújtanak kielégítő védelmet, a munkások egyéni szabadságát egyes osztrák bíróságok mégis figyelemreméltó módon védik.

Az osztrák Siemens-Schuckert művekhez belépett egy munkás, kit a bent dolgozó munkások azonnal felszólítottak, hogy lépjen be a szakszervezetbe. Mivel az erre nem volt hajlandó, két bizalmiférfi az igazgatóhoz ment és kijelentette neki, hogy vagy elengedi ezt a „munkást, vagy az egész munkásság sztrájkolni fog. A munkás erre kilepett, de feljelentést tett a két bizalmiférfi ellen zsarolás „(Erpressung)“ címén. Az eljárás eredménye az lett, hogy az egyik bizalmiférfi 6 heti súlyos börtönt kapott. A felsőbbíróság ezt az ítéletet jóváhagyta. Egy másik eset, mely szintén nemrégén történt, a következő:

Egy Wanke nevű szerelő 1912 januárjában belépett a Jakob Schneider céghez. Körülbelül hat hétig dolgozott ott, mikor a bizalmiférfi felszólította, hogy lépjen be a szervezetbe. Mivel Wanke vonakodott, Lenk, a bizalmiférfi kijelentette előtte, hogy vagy belép a szervezetbe, vagy kilép a gyárból. Mivel Wanke még mindig vonakodott, Lenk a főnökhöz ment és bejelentette, hogy az egész munkásság sztrájkba lép, ha Wanket el nem bocsátja. Ez meg is történt, később azonban, febr. 17-én Schneider ismét felvette Wanket. Erre azonnal egy öttagú küldöttség jelent meg a gyár irodájában, kik Lenk vezetésével könyvüket kérték, hogy azonnal kilépjének s bejelentették, hogy az egész munkásság így fog tenni, ha Wanket újra el nem bocsátja. Wanke erre feljelentette Lenket és a törvényszék azzal az indokolással, hogy Lenk Schneidert olyasmire kényszerítette, amire nem volt joga, ugyancsak zsarolás vétsége címén *hat heti nehéz börtönre ítélte*,

Anglia.

Angliában, hol a szervezkedési szabadságot már 1824-ben törvényesen dekretálták, a munkásszervezetek megerősödése folytán 1875-ben létesített *Conspiracy and Protection of Property Act* a következőket mondja:

Két vagy több személy közötti oly megegyezés vagy szövetkezés, mely munkaadók és munkások közti munkaviszály szítására vagy támogatására irányul, nem minősíthető büntetőjogilag üldözhető bűnös összebeszélésnek” („... shall not be indictable as a conspiracy ...”).

E törvény a sztrájkot tehát nem tiltja és nem is bünteti. *Farwell* bíró híres ítélete a *Taff Vale* vasúttársaság ügyében 1900-ban néhány évig tartó hatalmas változást hozott létre. Ugyanis e vasúttársaság munkásai sztrájkba léptek és a szakszervezet a sztrájkörökkel a vállalatnak nagy károkat okozott. A vállalat emiatt a szakszervezet ellen pert indított és a lordok főbírósa *Farwell* ítéletét véglegesen jóváhagyva a szakszervezetet 23.000 £ (276.000 korona) kártérítés fizetésére ítélte, amit a szakszervezet tényleg kénytelen volt megfizetni. E precedens alapján több hasonló eset következett, melyből a szakszervezeteknek anyagi felelősségre vonhatásának elve kristályosodott ki. Ez természetesen a szakszervezeteken alaposan eret vágott, úgy hogy ellene általános agitációt indítottak és sűrűn terjesztettek elő a sztrájkok szabályozására vonatkozó törvényjavaslatokat, míg végre 1906-ban a kormány a sztrájkokra és a szakszervezetekre vonatkozó törvény revíziójára bizottságot küldött ki.

Mínthogy a kormány a törvényjavaslat benyújtásával késlekedett, ezt a munkások odamagyarázták, hogy a kormány a munkaadók pártjára állott, amiért is a szóbanlévő bizottságot bojkottálták, úgy hogy e bizottságban egyetlen szervezett munkás sem vett részt.

Mikor aztán a konzervatív párt bukása után a liberális párt lépett kormányra, 1906. végén 5 §-ból álló sztrájkotörvényt létesítettek.

A törvény 1. §-a a sztrájkokat elismeri és ezzel az 1875-ik évi törvény idevágó határozmányát megismétli.

A 2-ik §. *a békés sztrájkó'rállást a sztrájkok törvényes eszközéül elismeri.* E szakasz szószerint a következőleg szól:

a törvény megengedi (it shall be lawful) 2-3 személyből álló csoportoknak, hogy szervezetük érdekében a sztrájk támogatása végett őrt álljanak valamely ház vagy

rtiunkahely mellett vagy közelében, hol valaki lakik, dolgozik, üzletét folytatja, vagy véletlenül tartózkodik, föltéve hogy e csoportok csupán arra törekednek, hogy békés úton híreket hozzanak, vagy információkat közöljenek, vagy valakit munkára vagy a munka felhagyására rábeszéljenek.

A sztrájkörállást ez a törvény ismeri el elsőnek, úgy hogy ezzel nemcsak Angliában, hanem az egész világon *ez a törvény a sztrájktörvény kezdete*. A szakszervezetek szerint a sztrájkörállás a sztrájk jogának tulajdonképpeni érvényesülése és ahol a sztrájkörállás jogát nélkülözik, ott tulajdonképpen sztrájkjogról sem lehet beszélni.

A szóbanlévő 1906-ik évi törvény a polgári felelősség szempontjából a 3-ik §-ban a következőt mondja:

ha valaki valamely sztrájk érdekében más embert is munkaszerződésének megszegésére ösztönöz, ezzel nem követett el büntethető cselekedetet.

A 4-ik § pedig a sztrájk jogát véglegesen leszögezi, mondván:

szakszervezeteknek, tisztviselőinek vagy tagjainak oly ténykedése, mely a szervezet vagy annak tagjai érdekében történik, az általa okozott kár megtérítése címén semmiféle felelősségre sem vonható.

Ezzel a Taff Vale ügy által felszínre vetett kérdés lapjai bezárultak, a trade-unionok a kitűnő *Farwell* bíró energikus fellépésére ugyancsak súlyosan visszavágtak. A szakszervezeteknek és tisztviselőinek anyagi felelősségét eltörölték, a sztrájkra való erőszakot és a sztrájkörállást törvényesen elismerték! A helyzet megjavítására célzó hatósági kezdeményezés itt még gyászosabb fiaskót vallott, mint a bielefeldi hatalmas császári nyilatkozattal beharangozott Zuchthausgesetz.

Az 1906-ban kormányra jutó liberálisok e törvényvel politikai érdekekből az egész munkáskérdés intézését a szakszervezetek birtokába juttatták. De ezzel melegágyat adtak a szakszervezeteknek ama tendenciák érvényesülésére, hogy a munkások gazdasági érdekeinek istápolására korlátozódó régi törekvéseik helyébe a szakszervezetek hatalmi érvényesülésének önző céljai lépjenek, röviden, a kontinens szakszervezeteihez hasonlóan azoknak vezetését a szociáldemokrácia mindinkább kezéhez ragadja.

E radikális törvény szabadjára eresztette az izgatást, aminek eredménye a munkásmozgalmak számának rendkívüli mértékben való megszaporodásában nyilvánult.

Sztrájkok és ezekkel kapcsolatos kizárások miatt nem dolgozott munkások száma:

1901-ben	179.000	1907-ben	147.000
1902-ben	256.000	1908-ban	295.000
1903-ban	116.000	1909-ben	300.000
1904-ben	87.000	1910-ben	515.000
1905-ben	93.000	1911-ben	931.000
1906-ban	217.000		

A *peaceful picketing* („békés” sztrájkörállás) megengedésének következményei csakhamar súlyosan jelentkeztek. A sztrájkolok és a munkásszervezetek terrorizmusának minden várakozást felülmúló elterjedése Angliában is általa-

nossá tette a munkaadóknak azt a kívánságát, hogy a dolgozni kívánó munkások védelme törvényes intézkedésekkel erőteljesebbé tétessék. Az Egyesült Királyságok kereskedelmi kamaráinak szövetsége 1912. közepén ez irányban immár harmadszor és pedig a legerélyesebb hangsúlyozással megnyilatkozott. A szövetségnek 1911. őszén Dublinban tartott gyűlése azt a határozatot hozta, hogy az 1871. és 1906. évi ipartörvényeknek ily értelemben való felülvizsgálására bizottság küldessék ki. A Londonban 1912. tavaszán tartott gyűlés kifogásolta, hogy a dublini határozatnak nem volt eredménye, noha az említett két évben hozott törvények alapján a szakszervezetek bármiféle jogtalanságot minden felelősség nélkül elkövethetnek; ezáltal pedig a rendes törvényeket nem respektáló kiváltságos osztály alakul, ami tűrhetetlen; amiért is a gyűlés a kormányhoz sürgős felterjesztést intézett, kérve a törvény mielőbbi módosítását.

Ugyanily mozgalom indult meg a Parlamentben, hol a munkaadók blokkjának kezdeményezésére az ipar, a kézművesség, kereskedelem és hajózás 70 legjelentékenyebb egyesülete a kormányhoz felterjesztéssel fordult, melyben kifejtették, hogy az 1906-ik évi törvény és a „békés sztrájkörállás” oly monstruózus zsmoktságot teremtett, mely a munkásszervezetek uralmának magát alávetni nem akaró nyugodt, dolgozni kívánó polgárokat minden jottól megfosztja. A szakszervezetnek sztrájkok rendezése céljából való létezése » összeesküvés az egyéni szabadság, a magánosok békéje, az ipari béke és a nemzeti közjólét ellen”. Mindezek miatt sürgősen kérik, hogy az örállást szigorúan tiltsák el, vagy legalább az örök száma egyre vagy kettőre korlátozassék, ezek az örök látható jelvényt viseljenek s csak a munkahelyen legyen joguk állani, továbbá, hogy a szakszervezetek ténykedéseikért felelősségre vonhatók legyenek és végül, hogy a szakszervezetek szövetsége, melynek egyetlen törekvése, hogy általános sztrájkjal az egész ország és társadalom működését megbénítsa, lehetetlenné tétessék.

Az 1912 őszén tartott kamarai szövetségi összülésen a *leeds*i kamara azt javasolta, hogy »a szövetség mindenkinek a munkához való jogát kifejezetten megerősíteni óhajtja és felhívja a kormányt e jog elismerésére és minden eszközzel való megerősítésére. E célból a sztrájkörállás bármely alakjában eltiltandó”. *Southampton* ezt az indítványt a következővel javasolta kiegészíteni: „Mivel a kamarák szövetsége meg van győződve arról, hogy az 1906-ik évi törvénnyel megengedett békés sztrájkörállás oly terrorisztikus állapotokat teremtett, mely a békeháborításokat szakadatlanokká teszi és a dolgozni kívánó munkásokat munkájukban megakadályozza, az ország szomorú helyzetének orvoslása végett a kormányt e törvény megváltoztatására kéri fel”. A szövetségi gyűlés ez utóbbi formulázást fogadta el azzal a hozzáttétellel, hogy „e célból a sztrájkörállás bármely alakjában törvényesen eltiltandó”, a szóban levő törvényt pedig nem módosítani (amend), hanem eltörölni (repeal) kell és helyébe új törvény létesítendő.

A gyűlés véleménye szerint a „békés sztrájkörállás” nonsens; a sztrájkörállás megengedése nélkül félannyi sztrájk sem keletkezett volna; a sztrájkörállás eltiltásával a sztrájkok legnagyobb része elháríthatnék. Most mindig

gyakrabban kell katonaságot igénybevenni, ami az antimilitarisztikus támadásoknak ennek következtében való szaporodása és a hadsereg népszerűtlenné válása miatt nagyon is megfontolandó; már ezért is oly törvényes intézkedéseket kell foganatosítani, melyek az ily rendkívüli eszközök alkalmazását elkerülhetővé teszik.

A liberális Angliában tehát a munkaadók épp úgy követelik a dolgozni kívánó munkások védelmét, mint a kontinensen és pedig *a sztrájkörállás eltiltásával* vagy nagyon szigorú szabályozásával.

Az angol kormány a fennálló törvények módosítására irányuló ostrommal szemben ezideig se pro se kontra nem nyilatkozott, azonban e kérdés fejlődése itt is ugyanazt a képet mutatja, amint Németországban, hogy t. i. *a munkás-kérdést nem az ország gazdasági fejlődésének és a társadalmi békés evolúciónak higgadt és pártatlan megfontolást, valamint alapos gyakorlati szaktudást igénylő érdekei irányítják, hanem a politikusok és politikai pártok aspirációi.* Szakszerűségeen alapuló konzekvens alkotó munka helyett koncnak használják. A politikai hullámjárás tetején táncol, pedig a hőmpolygó áradatot tanácsosabb erős védfalú töltések közé szorítani, amikor vele hasznos munkát végeztethetünk, mert ha szabadjára eresztjük, a játszi hullámok magukat a partokat mossák el.

Svájc.

Az egyéni szabadságnak a szervezkedési kényszerrel szemben való megvédése és a dolgozni kívánó munkások védelme külön sztrájk törvény létesítésével és a büntetőtörvénykönyv illető pontozatainak megfelelő módosításával Svájc két ipari jellegű kantonjában, *Bern- és Zürichben* van jelenleg a kontinensen a leghatározottabb alakban, a legnyomatékosabban érvényesítve. *Bern* kanton által 1908. február 23-án létesített mindössze 9 szakaszos „Gesetz betreffend Einrichtung von Einigungsämtern und Massnahmen gegen Ausschreitungen bei Streiks” a bennünket érdeklő 5., 6. és 8. §§-aiban a következőket mondja:

Art. 5. Wer anlässlich einer Arbeitseinstellung einen Arbeitswilligen durch Tathlichkeiten, Drohungen, Ehrbeleidigungen oder durch erhebliche Belästigung an der Ausübung seiner Berufstätigkeit verhindert oder zu verhindern versucht, wird mit Gefängnis bis zu 60 Tagen bestraft. In geringfügigen Fällen kann Busse bis zu Fr. 100 ausgesprochen werden. Gegen einen Ausländer kann überdies Landesverweisung von 2 bis zu 10 Jahren ausgesprochen werden. Diejenigen Fälle werden vorbehalten, in welchen die Handlung durch ein anderes Gesetz mit einer strengeren Strafe bedroht ist.

Der nämlichen Strafe verfällt auch derjenige, welcher anlässlich einer Arbeitseinstellung durch Tathlichkeiten, Drohungen, Ehrbeleidigungen oder durch erhebliche Belästigung jemanden an der Teilnahme an einem Streik verhindert oder zu verhindern versucht.

In schweren Fällen kann sofortige Verhaftung erfolgen.

Art 6. Wird anlässlich einer Arbeitseinstellung die öffentliche Ruhe und Ordnung durch Ansammlungen in erheblicher Weise gestört, so haben die zuständigen Organe (Regierungsstatthalter oder andere Polizeibeamte des Staates und der Gemeinden) die betreffenden Personen zum Auseinandergehen aufzufordern. Wird dieser Aufforde-

runge nicht oder nicht vollständig Folge geleistet, so ist sie zu wiederholen. Wer auch dieser Aufforderung nicht Folge leistet, kann sofort verhaftet werden und wird, wenn die Handlung nicht durch ein anderes Gesetz mit einer strengeren Strafe bedroht ist, mit Gefängnis bis zu 60 Tagen bestraft.

Art. S. Der Regierungsrat hat bei jeder Arbeitseinstellung nötigenfalls auf dem Wege der Verordnung diejenigen Massnahmen zu treffen, welche zur Aufrechterhaltung von Ruhe und Ordnung notwendig sind.

Zürich törvénye nem intézkedik kimondottan a dolgozó munkások érdekében, de az 1908-ból eredő büntető novella szerint fogházzal és 2000 frankig terjedhető pénzbírsággal, vagy csak az utóbbival bünteti azt, aki jogtalanul, vagy jogának áthágásával testi erőszakkal, vagy fenyegetéssel valakit valaminek megtevésére, türésére, vagy abbaahagyására kényszerít, majd kimondja, hogy ugyanilyen büntetés alá esik az, aki jogtalanul, vagy jogának áthágásával testi erőszakkal, fenyegetéssel, vagy komoly felszólítással valakit hivatásának gyakorlásától visszatarat, vagy vissza akar tartani.

Zürich kanton 1871. évi büntetőtörvénykönyvének 5 elavult szakasza közül a minket leginkább érdeklő 87. és 154. §-kat ez az 1908. évi április 26-án kelt novella a következőképen módosította:

Régi szöveg

§ 87. Wer in die Wohnung eines andern oder in die dazu gehörende eingefriedigte Umgebung wiederrechtlich eindringt oder einschleicht oder trotz der Aufforderung, sich zu entfernen, darin verweilt oder wer an solchen Orten Gewalt an Personen oder Eigentum, ohne dazu berechtigt zu sein, ausübt, wird wegen Störung des Hausfriedens mit Gefängnis oder Busse bestraft.

§ 154. (148.) Wer entweder ohne Recht oder mit Überschreitung der Grenzen seines Rechtes durch körperliche Gewalt oder Drohungen jemanden zu einer Handlung, Duldung oder Unterlassung zwingt, soll, insofern die Tat nicht unter eine andere Strafbestimmung fällt, wegen Nötigung mit Gefängnis, verbunden mit Busse bis zu 2000 Franken oder mit der letzteren allein, bestraft werden.

Új szöveg

§ 87. Wer in die Wohnung, in die dazu gehörende eingefriedigte Umgebung, in den Geschäftsraum, Werkplatz oder Bauplatz eines andern wiederrechtlich eindringt oder trotz der Aufforderung, sich zu entfernen, darin verweilt oder wer an solchen Orten Gewalt an Personen oder Eigentum, ohne dazu berechtigt zu sein, ausübt, wird wegen Störung des Hausfriedens mit Gefängnis oder Busse bestraft.

§ 154. Wer entweder ohne Recht oder mit Überschreitung der Grenzen seines Rechtes durch körperliche Gewalt oder Drohungen jemanden zu einer Handlung, Duldung oder Unterlassung zwingt, soll, insofern die Tat nicht unter eine andere Strafbestimmung fällt, wegen Nötigung mit Gefängnis, verbunden mit Busse bis zu Fr. 2000 oder mit der letzteren allein, bestraft werden.

Derselben Strafe unterliegt, wer ohne Recht oder mit Überschreitung seines Rechtes, durch körperliche Gewalt, Drohung oder ernstliche Belästigung jemanden von der Ausübung seines Berufes abhält oder abzuhalten versucht.

Normális időben a szóbeli vagy tetteges sértés a Btk. 158. §-a alá esik. Sztrájkidőben azonban ezt „ernstliche Belästigung”-nak minősítik s ha arra irányul, hogy valakit hivatásának gyakorlásától visszatartson, a Btk. 154. § 2. pontja szerint büntetetik. Ugyanis ekkor a ténykedésnek jogi természete, miként azt a 154. § 1. pontja kifejezetten megmondja, „Nötigung”-gá változott.

A zürichi kerületi ügyészség egy ízben nem akarta a 154. §-t sztrájkokkal kapcsolatos ily sérelmekre alkalmazni s ekkor az államügyészség adta meg € szakasznak ezt az interpretációt, melynek alapján az ügyészség az eljárást megindítván, alperesek el is ítéltettek.

Ebből úgy tetszik, mintha Zürich már elment volna addig a határig, ameddig törvényhozás egyáltalában elmehet, ámde az 1912 júliusi általános sztrájk alkalmával mégis bebizonyult, hogy ez az intézkedés még egyáltalában nem kielégítő. Mivel azonban a zürichi rendőrhatalóságok keze ebben az irányban nincs megkötve, a sztrájkörállás eltiltásával segíthettek. Zürich város rendőri szabályzatának 27. és 28. §-a ugyanis így szól:

27. Es ist untersagt fremde Wohnungen und Werkstätten, Geschäftslokale, Bauplätze, Lagerplätze oder andere Lokale zu betreten oder zu umstellen, um Arbeiter oder Arbeitgeber in der Ausübung ihres Berufes zu hindern oder zu stören.

28. Ebenso ist verboten gegenüber Arbeitern irgendwelchen Zwang anzuwenden, um Sie von der Arbeit abzunehmen oder abzuhalten, denselben zu diesem Zweck abzapfen, sie zu verfolgen, gegen ihren Willen zu begleiten oder sonst zu belästigen.

Maguk a hatóságok is érzik azonban, hogy ez sem elég a dolgozó munkásnak olyan védelmére, amely további intézkedéseket feleslegessé tenné, s a konkrét esetekhez képest gyakran bocsátanak ki tényleges sztrájkör-tilalmakat, így Winterthurban az 1911. évi kőm ívessztrájk alkalmával, vagy 1912 július 17-én a zürichi általános sztrájk miatt. (Lásd a zürichi általános sztrájk ismertetését a *Budapesti Hírlap* 1913 január 24-iki számában.)

Mint hogy a fentemlített zürichi sztrájktörvény is a kérdést inkább csak kerülgeti, a sztrájkörállást nem tiltja el, a hatóságoknak preventív intézkedésekre nem ad engedélyt (pedig éppen a preventív eljárás volna szükséges), a zürichi Gewerbeverband a kantonbeli társegyesületeket a teljes sztrájkörtilalom megteremtése érdekében közös akcióra hívta fel, hangsúlyozván annak a hátrányosságát, hogy a zürichi büntetőtörvénykönyvnek ismertetett 1908. évi reformja nem intézkedik kifejezetten a sztrájkörökről, hanem az erre vonatkozó tilalmat, vagy szabályozást esetről-esetre az illetékes városi hatóságok által kibocsátott rendeleteknek kell kimondaniok. Ezzel a labilis megállapítással szemben a munkaadók a tilalomnak állandó érvénnyel, törvényben való kimondását sürgetik.

A törvényben való rendezésnek az az előnye is megvan, hogy a helyi hatóságokat felmentik annak a kényes mérlegelésnek súlya alól, vajjon bizonyos esetekben a sztrájkörtilalom kibocsátásának ideje elérkezett-e vagy sem. Mert nyilvánvaló, hogy a hatóságok, ha ez teljesen az ő jogkörükbe utaltatott, csak akkor bocsátják ki a tilalmat, mikor már tényleg összeütközésekre került a sor.

A svájci iparos érdekeltség véleménye szerint is, mint a *Neue Zürcher Zeitung und schweizerisches Handelsblatt* 1911. május 23-iki száma írja:

„a sztrájkőr tilalommal szemben elfoglalt álláspont mindenesetre attól függ, hogy mi a véleményünk a dolgozó munkás védelmének szükségéről. Mert ha a vélemény az, hogy a dolgozó munkás mint ember és mint munkás mindenesetre kisebb értékű a szerveztnél és a sztrájkolónál, akkor bizonyára senki sem fog tilalmakkal és törvényes intézkedésekkel sietni az előbbinek segítségére. De erről természetesen szó sem lehet, mert ha igaz is, hogy a hivatásos sztrájkőrök némely fajtájánál alig lehetne ellenszenvesebb valamit találni, éppen olyan igaz az is, hogy a dolgozó munkásnak ez a faja elenyésző csekélységben áll a dolgozó munkásoknak amellet a tömege mellett, mely most védtelenül ki van szolgáltatva a sztrájkok rettenetes következményeinek”.

Megjegyzendő, hogy a hivatalos körök Svájcban *sem* kaphatók a sztrájkőrállásnak törvényileg való teljes eltiltására és a szövetségtanácsban elhangzott irányú interpellációkra a kormány képviselői teljesen *Dr. Delbrück* fentebbi nyilatkozatai értelmében válaszoltak.

A hazai viszonyok.

A sztrájkok nálunk ugyanolyan és ugyanannyi visszaéléssel, illetőleg excessussal vannak összekötve, mint külföldön akárhol, sőt ezeknek az excessusoknak súlyát csak növeli munkásainknak az alacsonyabb fokú műveltségből eredő nagyobb arányú izgathatósága. Vidéken a szolgabíróságok elegendő védelmet nyújthatnak ugyan a dolgozó munkásság számára s ez idő szerint nálunk vidéken csakugyan nem igen kerülhet sor például sztrájkőrállásra, Budapesten azonban, valamint a nagyobb vidéki ipari gócpontokon, még szinte elvadultabbak a viszonyok, mint a külföldön.

Az ily esetekről a munkásügyek 1912. évi állapotáról beszámoló fentebb közölt terjedelmes jelentésünkben már részletesen beszámoltunk.

A dolgozó munkások védelmére vonatkozólag törvényes intézkedéseink között mindössze két oly hely van, melyek az idevágó viszonyok rendezésére alkalmazhatók. Az egyik az *ipartörvény 162. §-a*, a másik pedig a *büntető-törvénykönyv 177. §-a*.

Az előbb említett § szó szerint ezeket tartalmazza:

„Összebeszélések, melyekkel az iparosok azt célozzák, hogy üzletük félbeszakítása, vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által ezeknek terhebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azoknak bérüket leszállítsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelések által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék s általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki; úgyszintén mindazon egyezmények, melyek által azoknak támogatása céloztatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak károsítása, kik azokkal szakítanak, jogérvénnyel nem bírnak.”

A büntetőtörvénykönyv egyetlen alkalmazható §-a, a 177. § pedig ezeket mondja:

„Magánosok ellen való erőszak vétségét követi el és 6 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő, aki a munkabér felemelése, vagy leszállítása végett valamely munkás vagy munkaadó ellen erőszakot követ el, azt szóval, vagy tettel bántalmazza, vagy erőszakkal fenyegeti. Ugyanezen büntetés alá esnek azok is, akik gyárak, műhelyek,

vagy azon helyiségek előtt, ahol munkások dolgoznak, vagy munkaadó, illetőleg munkavezető lakása, illetőleg tartózkodási helye előtt összecsoportosulnak avégett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására bírják.”

A magyar. ipartörvénynek 162. §-a a magyar jogélet fejlődésében teljesen következmények nélkül maradt, sőt még a szervezetek tevékenységére sem gyakorolhatott semmi befolyást. Mert egy olyan törvényes intézkedésnek, mely mindössze abban áll, hogy bizonyos esetekre valósággal felfüggeszti a törvényes intézkedések lehetőségét, a tényleges életviszonyok alakulására semmi befolyással sem lehet.

Büntetőtörvénykönyvünknek idézett §-a viszont teljesen elhibázott azon a ponton, ahol a törvényhozó a viszonyoknak abban a fejletlen korában, amely iparunknak a törvény megteremtése idején való állapotát jellemzi, *konkrét esetekre* vonatkoztatott tényleges intézkedéseket fogalmaz ahelyett, hogy a fejlődés várható irányait igyekeznék megállapítani és egy később megfelelően fejleszthető judikatúrának vetné meg az alapját. A német törvénynek egyetlenegy jó hatása volt: az, *hogy alapjain, bár jóformán semmi konkrétumot nem tartalmazott, teljesen megfelelő és minden észleletet felölelő judikatúra fejlődhetett.* A magyar törvény azonban erre nem alkalmas, mert a § első felének alkalmazására majdnem sohasem kerülhet sor, a második felének alkalmazását pedig teljesen szűk határok közé szorítja az a konkretizálás, mely szerint a csoportosulás fogalma igen nehezen terjeszthető ki.

Be kell azonban vallanunk, hogy ami a magyar joggyakorlatnak legnagyobb baja, az a törvényeken kívül fekszik *és egyenest a magyar munkaadók hibája és mulasztása.* Bizonyos ugyanis, hogy nincsen olyan törvény, amelyet megfelelő magyarázással bármilyen viszonyra alkalmazni ne lehetne, mert az ítélkező bíróságnak mindig jogában áll a törvény szellemének kutatása, a törvény értelmezése, sőt annak az eredeti szellemben való kiegészítése is. Judikatúra azonban nálunk nem fejlődhetett és pedig egyszerűen amiatt, mert ilyen esetek egyáltalában nem is kerülnek a bíróságok elé. Ha sztrájkok alkalmával a sztrájkoló és a dolgozó munkások között összeütközések történnek, a kihágások a legritkább esetben kerülnek feljelentésre és még ritkábban esik meg az, hogy ily természetű büntetőügyeket le is folytatnának és ítéletig vinnének. A munkás, mint sértett, tehát feljelentésre egyedül jogosított fél, rendszeren – és méltán — tart a szervezett munkások bosszújától és üldözésétől – bár a szervezett munkásság nálunk még jóval kisebb hányadát képviseli az összmunkásságnak, mint például Németországban – s a feljelentést vagy meg sem teszi, vagy visszavonja. Arra pedig még talán egyetlenegy eset sem volt, hogy a 177. § első felébe ütköző vétség miatt munkaadó tett volna feljelentést, holott ilyen eset számtalan előfordul és erre feltétlen joga is volna.

Így nálunk arra még alig kerülhetett sor, hogy Ítélekező bíróságainak felfogását tisztázzuk abban a tekintetben, hogy például a munkabér felemelése, vagy munkaidő leszállítása érdekében a sztrájkjal való fenyegetés jogellenes dolog-e, illetőleg úgy értelmezhető-e, mint olyan erőszak, mely a §-ban említett

erőszak fogalmát fedi és az ítéletnek elég alapot szolgáltathat. Németországban a sztrájk maga nem jogellenes ugyan, de a bíróságok az azzal-való fenyegetést erőszaknak és jogellenes ténykedésnek veszik.

Ilyen ítélkezésre nálunk annál is több ok volna, mert a törvényben kifejezetten benne van az, hogy ezekben az esetekben *már a kísérlet is büntetendő*.

A törvény második fele pedig kiterjesztő illetőleg megszorító értelmezéssel a sztrájkörállás fogalmára teljes joggal alkalmazható, mert nyilvánvaló, hogy a törvényhozó nem gondolt arra, mintha a jogellenes ténykedésnek ebben az esetben egyik fő- és elmulaszthatatlan kritériuma lenne az, hogy ezt az erőszakot egyszerre több ember kövesse el, csoportosulásban egyesülve, hanem magára a jogellenes ténykedésre gondolt, amely a munkahelyiségek előtt való csoportosulásban nyilvánul meg. Másfelől pedig a törvény szövegét annyira is ki lehetne bővíteni, hogy a sztrájkörállás ellen megfelelő intézkedések alapjául szolgáljon. Mert ha az erőszaknak, tehát a büntetendő ténykedésnek formája itt a csoportosulás, a rendőrség a rendőri intézkedések preventív, jellegéből kifolyólag teljes joggal akadályozhatná meg az ilyen csoportosulásokat, mint amelyek a törvény meghatározása szerint is egyenest *erőszakosságok provokálását* célozzák.

Azoknak a köröknek tehát, amelyek nálunk a dolgozó munkás szabadságát kívánják megvédelmezni és a sztrájk erőszakosságainak megszüntetésére töreksenek, egyelőre legfontosabb teendőjük az lenne, hogy a törvény teljes reformjára való törekvés helyett, amely egyelőre úgyszólván teljesen kilátástalan, *a bíróságoknak megfelelő állásfoglalását provokálnák*, mert igen valószínűnek tetszik még amellet az úgynevezett szociális szellem mellett is, amely manapság még illetékes köreinket is áthatja, hogy a meglévő törvényes intézkedések már mindazt a védelmet nyújthatnák, amire a dolgozó munkások egyáltalában számíthatnak. Ehhez azonban természetesen az szükséges, *hogy a munkaadók ne sajnálják a fáradságot, ami ezeknek az valóban körülményes, tanúkihallgatásokkal egybekötött ügyeknek intézésével jár*, hogy ügyeljenek a dolgozó munkások érdekeinek megvédésére és *a bántalmazott dolgozó munkásokat megfelelő jogvédelemben részesítsék*.

Mínthogy a sztrájkörállás törvényes eltiltásának jogi akadályát abban látják, hogy *a sztrájkörállásnak jogilag kifogástalan ténymegállapítása alig lehetséges*, minél több esetben bírói eljárás alá való utalása által mindenekelőtt arra kell dolgozni, hogy e kérdés kezelésében stabilis bírói gyakorlat kialakulhasson, melyből megfelelő törvényes intézkedés fog kiépülhetni.

Megjegyezzük még, hogy a mezőgazdasági munkának a sztrájkörálláshoz hasonló túlkapasok ellen való védelmét az úgynevezett cselédtörvény (1907: XLV. t. c.) igen határozott és energikus intézkedésekkel biztosította, melyek gyakorlati eredményűeknek bizonyultak. A cselédtörvénynek a sztrájkra vonatkozó intézkedése a törvény 57. §-ának II. bekezdésében foglaltatik és utalást tartalmaz a mezőgazdasági munkástörvényre (1898: II. 65. §.) azt mondván, hogy e törvény alkalmazásával: *»60 napig terjedhető elzárással és*

400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki az elszegődött, vagy elszegődni hajlandó cselédet azért, mert elszegődött, vagy elszegődni akar, szóval vagy tettel bántalmazza, fenyegeti, vagy az elszegődött cselédeket arra ösztönzi, csábítja, hogy elvállalt kötelességeik teljesítésének megtagadásával a gazdát engedmények megadására kényszerítsék. Az a cseléd pedig, aki összebeszélés folytán ilyen okból szerződésének teljesítését megtagadja, kihágást követ el s 10 napig terjedhető elzárással és 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő».

Míndezeket a meggondolásokat azzal zárhatjuk le, hogy egyrészt nem beszélhetünk a meglevő állapotok orvoslásáról akkor, mikor még egyáltalában nem is tudjuk, hogy ez az állapot a helyes fejlődésnek mennyi lehetőségét rejtegeti s így egyelőre nincs más feladatunk, *mint minden felmerülő esetben feltétlenül bírói döntést provokálni.* Másfelől azonban törekednünk kell arra, hogy *a sztrájkból eredő büntetőügyeket az illetékes hatóságok minél gyorsabban elintézzék* és ebből a célból szorgalmazni lehetne *sztrájkügyek számára egy soros ügyésznek kirendelését* ugyanúgy, mint ahogy az a sajtóügyekre vonatkozólag, van szervezve, másfelől pedig *a törvénynek olyan novel-Iflris módosítását, mely lehetővé tenné, hogy a szóban forgó deliktumok hivatalból üldözendő cselekményeknek minősítenek,* vagy legalább is adott esetekben *necsak a sértett munkás, hanem a gyáros is tehesen feljelentést.*

Ezt annál több joggal lehetne kívánni, illetőleg az erre irányuló törekvést annál természetesebbnek kell találni, mert a dolgozó munkás bántalmazása minden egyes esetben úgys a munkaadó megkárosítását is jelenti, minélfogva a munkaadónak minden egyes esetben szinte ugyanannyi igénye van megtorlásra, mint a sértett munkásnak.

Források.

Az Ipartörvény módosítása. XIV. kötet.

H. L. *Bueck:* Die Organisation der Arbeitgeber. Berlin, 1904. J. Guttentag.

Blüher: Der Schutz der Arbeitswilligen. Dresden, 1912. E. Boden, G. m. b. H.

Dr. Heinrich *Merkner:* „Die Arbeiterfrage” 5. Auflage, Berlin, 1908. J. Guttentag.

Dr. F. *Kes'ner:* Der Organisationszwang. Berlin, 1911, 1912. Karl Heymann.

Dr. *Maschke:* Boykott, Sperre und Aussperrung. Jena, 1911. Gustav Fischer.

G. *Schwittau:* Die Formen des wirtschaftlichen Kampfes. Berlin, 1912. J. Springer.

Handwörterbuch der Staatswissenschaften.

Elster: Lexikon des Arbeitsrechts. Jena, 1910. G. Fischer.

Annalen für sociale Politik und Gesetzgebung. Berlin, 1912. J. Springer. (Ebben különösen Gerhard *Kessler* közleményei.)

Correspondenzblatt der Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands.

Soziale Praxis, Der Arbeitgeber, Deutsche Arbeitgeberzeitung, Sociale Rundschau, Reichs-Arbeitsblatt, Munkásügyi Szemle stb.